

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

13 Μαρτίου 1877

ΛΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΠΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΒΑΒΟΥΛΑΡ

Συγγραφεὺς ἰδίᾳ σελ. 145.

Περιελθόντες τὸ μεταλλεῖον παρατηρήσαμεν τὴν διάταξιν τῶν χρυσῶν φλεβῶν· δὲν διευθύνονται τακτικῶς ὡς αἱ φλέβες τοῦ χαλαζίου ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας φαίνεται ὅτι ἐρρίφθησαν ὑπὸ τὴν γῆν ὡς νήματα γιγαντιαίου ὑφάσματος ἀράχνης. Ἦσαν δὲ αἱ φλέβες αὐταὶ κοῖται ρυάκων μὴ ὑπαρχόντων πλέον· ἐκεῖ εἰς τὴν σκοτεινὴν ταύτην ἄβυσσον, ὅπου ἡμεθα τεθαμμένοι ζῶντες, ἐρρέυσαν πάλαι ποτὲ ποταμίσχοι παρὰσύροντες χρυσόν· μετὰ ταῦτα ἐσωρεύθησαν ἐπ' αὐτῶν ἄργιλος, ἄμμος καὶ λίθοι, ἐφ' ὧν ἐρρέυσεν νέος ποταμὸς καὶ ἀπέθετο νέον χρυσόν· ἔπειτα συνεσωρεύθη καὶ νέον στρώμα ὡς τὸ προλαβόν. Ἐνεκα τούτου ὁ χρυσὸς κεῖται ὡς πάτωμα ἐπὶ πατώματος, ἡ πλουσιωτέρα δὲ φλεβὴ ὑπάρξει πάντοτε ἢ τοῦ ἀρχαιότερου ρυάκος. Σκέπτεται δὲ ἡ γῆ κατὰ τύχην ὅπως εὐρεθῶσι τὰ ἀρχαιότερα στρώματα, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις τὰ φρέατα θάλλουσιν εἰς βάθος πεντακοσίων ποδῶν καὶ δαπανῶνται ἑκάτὸν τριάκοντα ἕως ἑκατὸν τεσσαράκοντα χιλιάδες φράγκων, ἀνευ ἀποτελέσματος, ἐνῶ διέβησαν πλησίον τῆς κοίτης δύο ἢ τρεῖς πόδας ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς χρυσοφόρου φλεβός. Ὑπάρχει ἐπιτομία ἀνασκάψασθαι οὕτω πως εἰς μάτην ἐπὶ τὰ φρέατα κατὰ συνέχειαν. Ἀλλ' ὅταν ἀπαξ εὐρεθῇ ἡ χρυσὴ κοίτη, οἱ σωροὶ τῶν μεταλλευτῶν ἀνυψοῦνται αὐτὴν ἀνάθεκτοι, τρέχουσι κατόπιν τῆς ὡς ἂν ἤθελε νὰ τοὺς διαφύγῃ καὶ δὲν ἀφίνουσιν ἀμετάλλευτον οὔτε ἐλάχιστον τεμάχιον. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας εἶναι καὶ δύσκολον καὶ ἐνδιαφέρον· διότι ἂν ὁ ρυάξ ἐσχημάτισε δέλτα καὶ διηρέθη εἰς διαφόρους φλέβας καὶ καταρράκτας, τότε εὐκολώτατα χάνονται τὰ ἔχνη αὐτοῦ καὶ ἐντεῦθεν αἱ ἄτακτοι καὶ ἐλικοειδεῖς στοαὶ αἱ ἀναβάνουσιν ὀρθαὶ ἢ καταβαίνουσιν ἐλικοειδῶς, πᾶσαι δὲ οὐσαι ἐσκαμμέναι ἐν τὸς ἄμμου χρυσῆς.

Ἀνέβημεν δὲ ἐνῶ ἀναβιβάζετο καὶ μέγας σωρὸς χρυσῆς λάσπης· καθὼς δὲ μᾶς ἐβεβαίωσαν τὸ μὲν εἰσόδημα κατὰ μέσον ὅρον ἐκάστης ἐβδομάδος εἶναι ἐξήκοντα χιλιάδων φράγκων, τὰ δὲ ἔξοδα ἀναβαίνουσιν ἐνίοτε καὶ μέχρι τεσσαράκοντα δύο χιλιάδων φράγκων. Ἐκεῖ δὲ πλησίον

κεῖται τὸ φρέαρ τῆς ἐταιρίας τοῦ Οὐάτερλω, οὗ τινος τὸ μὲν εἰσόδημα ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀνέβη καὶ εἰς ἐξακοσίας ἐβδομήκοντα πέντε χιλιάδας φράγκων, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε. Παρατήρησα ὅμως ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι, προχωροῦντες εἰς ἀνεύρεσιν περισσοτέρου χρυσοῦ, συνάγουσι τὸν εὐκολώτερον ἀπαντῶμενον, παραβλέποντες πολὺν ἄλλον. Εἶναι ὡς θερίζουσι τινες, φοβούμενοι θύελλαν, σπεύδουσι νὰ θερίσωσι τοὺς πλουσιωτέρους σωροὺς καὶ καταλείπουσιν ἀθερίστα τὰ ὀλιγώτερον πλούσια μέρη εἰς τοὺς κατόπιν ἐρχομένους σταχυολόγους.

Καὶ ἀληθῶς ἰδοὺ αὐτοὶ, τῶν ὁποίων βλέπομεν σήμερον ἑκατοντάδας εὐρωπαϊῶν, κινέζων, φερόντων τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα καὶ τρεχόντων ποτὲ μὲν εἰς μακρὰς κοιλάδας ἀνερευνητοὺς μέχρη τοῦδε, ποτὲ δὲ εἰς λοφίσκους ἐσχηματισμένους διὰ τῶν λειψάνων τῶν μεγάλων μεταλλείων, ὅπως κατορθώσωσι τινὰ περιουσίαν. Ἀπ' οὗ δὲ συνάξωσιν ὅ,τι νομίσωσι χρήσιμον, βάλλουσιν αὐτὸ εἰς λεκάνην ἐκ λευκοσιδήρου καὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὸ πλησιέστερον ρυάκιον ἵνα πλύνωσι τὴν χρυσὴν κόκκιν. Ἐκ τούτου δὲ, ὡς εἶπεν εἰς ἡμᾶς ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν μεταλλείων, κερδαίνουσι κατὰ μέσον ὅρον δώδεκα ἕως δεκαεννέα φράγκα· ἐνίοτε δὲ ἐπιζητῶν μόνος χρυσὸν εὐρίσκει εἰς ἄμμον εἰκοσάκις ἐκμεταλλευθεῖσαν ὄγκους ἐξήκοντα ἢ καὶ ἑκατὸν φράγκων. Πολλοὶ ἀγαπῶσι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας, εἰς τὸ ὁποῖον σὲ ὀδηγεῖ τὸ ἀόριστον, καὶ ὅπου ἡ ἐντελὴς ἀνεξαρτησία ἡδύνη τοὺς νομάδας ἐκείνους, οἵτινες κοιμῶνται ὑπὲρ δένδρον ἢ ἐντὸς τινος σκοτεινοῦ σπηλαίου, ἐλπίζοντες νὰ ἀνακαλύψωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν σημαντικὸν τινὰ θησαυρόν.

Τοιοῦτον βίον διῆγον ὅλοι οἱ ὀρυκτολόγοι κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἢ ἕξ ἔτη τὰ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ χρυσοῦ. Μετὰ τὰς ἰδίαις αὐτῶν χεῖρας ἐκσκήνισαν ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πεδιάδων, τὰς ὁποίας ἐπεκάλυπτε τότε τὸ ἀνέξαντλητον μέταλλον. Σχεδὸν καθ' ἡμέραν ἀνεκάλυπτεν ἕκαστος ὄγκον χρυσοῦ ἄξιον λόγου. Κατ' ἐμὲ δὲ καὶ σήμερον ἐτι ὁ βίος οὗτος τῶν δασῶν, ὅσον ἐπίπονος καὶ τεταλαιπωρημένος ἦτο, μὲ ἀρέσκει πολὺ περισσότερον τοῦ βίου τῶν δεκαεπτὰ χιλιάδων ὀρυκτολόγων, οἵτινες καταγίνονται εἰς τὴν μικρὰν ταύτην γωνίαν τῶν μεγάλων ἐταιριῶν. Καὶ ἀληθῶς εἶναι περιέργον νὰ

ἐνθυμηθῶμεν ὅτι εἰς τὴν Αὐστραλίαν ταύτην, ὅπου τὸ ἡμερομίσθιον εἶναι τόσον ἀκριθὲν, ὅπου ἕκαστος ζυλοργὸς καὶ ἕκαστος σιδηροργὸς κερδαίνει εὐκόλως δεκαοκτὼ ἢ εἰκοσιτρία φράγκα τὴν ἡμέραν, ὁ μεταλλευτὴς τοῦ χρυσοῦ κερδαίνει ἑνδεκα φράγκα καὶ εἰκοσιπέντε λεπτὰ μόνον. Τὸ ἔργον αὐτῶν πληθύνεται ἐνταῦθα ὀλιγώτερον πάντων τῶν ἄλλων. Ναὶ μὲν ὁ ὀρυκτολόγος λαμβάνει παρὰ τῆς ἐταιρίας γῆν πλησίον εἰς τὸ μεταλλεῖον ἵνα κατασκευάσῃ οἰκίαν καὶ καλλιεργήσῃ κήπον, καὶ ἐν περιστάσει ἀσθενείας ἢ δυστυχίας ἢ οἰκογένεια αὐτοῦ διατηρεῖται δι' ἐξόδων τῶν κυρίων του· ἀλλὰ ἐνῶ ὁ μεμονωμένος ἐρευνητὴς ἀπολαμβάνει μόνος τὰ τριάκοντα φράγκα τὰ ὅποια ἀξίζει τὸ παρ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθὲν τεμάχιον, ὁ ὑπομίσθιος μεταλλευτὴς δοκιμάζει πολλάκις τὴν τρομερὰν θάσανον, ἥτις προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψιν χρυσοῦ τιμωμένου ἑκατὸν καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων.

ὑπάρχει δὲ καὶ τρίτον εἶδος ὀρυκτολόγων συγκαίμενον ἐκ πέντε ἢ ἑξ ἀνθρώπων συνεταιριζομένων καὶ πλυνόντων πρὸς κοινὸν ὄφελος τὴν ἄμεινον τῶν κοιλάδων. Καθ' ἃ δὲ ἐβεβαίωσαν ἡμῶς, ἐκέρδαιεν ἀρκετὰ καὶ πολλάκις τετρακόσια φράγκα τὴν ἑβδομάδα ἕκαστος αὐτῶν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐκ τῶν διαφόρων τούτων εἰδὼν τῆς ἐκμεταλλεύσεως προέκυψεν ἀπὸ τοῦ 1874 ἔτους ἡ τεραστία ποσότης τῶν τριῶν χιλιάδων ἑκατομμυρίων καὶ ὀκτακοσίων ἑκατομμυρίων φράγκων, καὶ πολλοὶ εὐτυχεῖς θνητοὶ ἀνεκάλυψαν ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν καὶ διακοσίων χιλιάδων φράγκων διὰ μιᾶς. Ἰδοὺ τὰ δνόματα καὶ ἡ ἀξία τινῶν περιωνύμων ὄγκων.

Ο Sarek Sands 280,000 φράγκων
Ο Welcome 268,000 »
Ο Blanche Barkly 184,000 »
Ὁ γκος χρυσοῦ εὐρεθεῖς ὑπὸ ἐγχωρίου παιδὸς μεταξὺ τῶν λειψάνων μεγάλου μεταλλεῖου 122,000.

Εἶδον μετὰ ταῦτα σημείωσιν ἑκατὸν πεντήκοντα ὄγκων ἀξίας δέκα ἕως ὀγδοήκοντα χιλιάδων φράγκων, καὶ εἶτα ἄλλην μέχρ' ἐννεήκοντα ὀκτὼ, ἀποτελούντων ἐν ὅλοις 3,621,000 φράγκων.

Κατ' ὁρθὸν λόγον ἡ κυβέρνησις ἀνεκηρύχθη ἰδιοκτητὴς τῆς γῆς. Κατ' ἀρχὰς εἶχε παραχωρήσει εἰς ἕκαστον ὀρυκτολόγον ἐπιφάνειαν ὀκτὼ τετραγωνικῶν ποδῶν, ὅπου ἐπέτρεψε νὰ σκάπτωσι δίδοντας τριάκοντα ἐπτὰ φράγκα καὶ πεντήκοντα λεπτὰ κατὰ μῆνα· ἐπέβαλε δὲ καὶ φόρον τεσσάρων φράγκων καὶ τεσσαράκοντα λεπτῶν δι' ἑκάστην οὐγγίαν χρυσοῦ (100 φρ.) ἐξερχομένην ἀπὸ τὴν ἀποικίαν. Κατὰ τοὺς πρώτους ἐκείνους χρόνους, ὅτε φάλαγγες ὀρυκτολόγων νεωστὶ ἐλθοῦσαι περιέτρεχον τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἡ κυβέρνησις ἠγωνίσθη νὰ τηρήσῃ τὴν

τάξιν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε πάντοτε ἀνευ αἱματοχυσίας. Πολυάριθμα ἀποσπάσματα ἐρίπων, ἀξιολόγως ἐκπληροῦντα τὴν ἀστυνομίαν, ὀργανισθέντα, ἐπεθεώρουν τοὺς ἀγροὺς εἰς τοὺς ὁποίους εἰργάζοντο οἱ μεταλλευταί, καὶ κατὰ πάσας δύο ἡμέρας ἐβλεπον τὴν ἐγγράφον ἄδειαν ἐνὸς ἐκάστου· οἱ δὲ ὑποπίπτοντες εἰς ἐγκλήματα ἐτιμωροῦντο μὲ φυλακὴν καὶ μὲ πρόστιμον χιλίων φράγκων.

Σήμερον δὲ ἀρκοῦσιν ἑξ φράγκα καὶ εἰκοσιπέντε λεπτὰ κατ' ἔτος ὅπως εἶναι ἀσφαλὲς ἡ ἰδιοκτησία ἐκάστου ἐναντίον πάσης ἀνόμου ἐπιχειρήσεως. Ὁ ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς φόρος ἡλαττώθη εἰς δύο φράγκα περίπου ἀνὰ πᾶσαν οὐγγίαν χρυσοῦ καὶ τὸ προσεχὲς ἔτος θέλει καταργηθῇ ἐξ ὀλοκλήρου.

Ὅθεν μεγάλη οἰκονομικὴ ἐπανάστασις ἐγένετο, οἱ φόροι οὐδετεροῦνται καὶ ἡ ἀληθὴς παραγωγικὴ ἐργασία μετέβη ἀπὸ τῶν ἰδιωτῶν εἰς τὰς μεγάλας ἐταιρίας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ κυβέρνησις ἐνοικιάζει πολυετὴς γαίας· πάντες δὲ ζητοῦσιν ἀπὸ τῆς ἐπικρατείας προστασίαν καὶ ἐλεγχον.

Δικαστήρια μεταλλείων ὑπάρχουσι πανταχοῦ· οἱ δικασταὶ ὀνομάζονται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐν Ἐφεστίον, συγκαίμενον ἐκ δέκα μελῶν, ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν ἐγγεγραμμένων μεταλλουργῶν ὅθεν σήμερον τὰ πάντα γίνονται ἐν τάξει καὶ ὅ,τι πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἐθεωρεῖτο μανία, ἐκτελεῖται σήμερον ἐντὸς τῶν ὅρων τῆς τάξεως. Μόνη ἡ κερδοσκοπία ἐτήρησε τὰς παρατόλμους ἐνεργείας τῆς. Ἰδοὺ καὶ ἕτερον μεταλλουργεῖον, τὸ καλούμενον Οὐαράνα, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρέθησαν τὴν ἑβδομάδα ταύτην ἑξ χιλιάδες οὐγγίαι χρυσοῦ ἢ ἐξήκοντα χιλιάδες φράγκων ἐντὸς περιφερείας ἐπτὰ μέτρων κυβικῶν.

Μετὰ τὴν περιήγησιν ἡμῶν ταύτην εἰς Βαλλάρὰ θὰ μεταβῶμεν τὴν 25 εἰς Γιλδγκ, μικρὸν καὶ ὠραῖον λιμένα ὅπου, ὡς λέγουσι, θὰ εὕρωμεν οὐχὶ χρυσόν, ἀλλὰ ἀγρέμια. Πρὸ παντὸς ἄλλου θὰ κυνηγήσωμεν μυριάδας ψύλλων, οἵτινες καταδιώκουσι λυσσῶντες ἡμᾶς. Τὸ κοινωτικὸν τοῦτο ζῶον εἶναι βεβαίως ἀφθονώτατον εἰς τὸ πέμπτον μέρος τῆς γῆς. Τὴν 26 μεταβαίνομεν ἀπὸ πρωῒ εἰς Βάρνον Πάρκ, ἀπέραντον κτῆμα κατὰ τὰ πέριξ τῆς πόλεως, ὅπου φονεύονται ψιττακοὶ καὶ λαγωοί. Ὁ ἰδιοκτήτης κ. Ὄστὲν συνέλαβε πρὸ δέκα ἐτῶν τὴν εὐτυχὴν ιδέαν νὰ μεταφέρῃ τοὺς τελευταίους τούτους ἐξ Ἀγγλίας, οἵτινες ἐγέννησαν τοσοῦτους ἀπογόνους, ὥστε ὁ κύριος αὐτῶν θὰ ἔδιδε σήμερον πολὺν χρυσὸν ἵνα ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῶν καταστροφῶν τῶν ζώων τούτων τὸ ἀπέραντον κτῆμά του. Ἰδοὺ ὁποῖον ὑπάρχει τὸ κτῆμα ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος πρὸ εἰκοσίων ἐννέα ἐτῶν ἦλθεν ἐνταῦθα ἀνυπόδητος. Ἦκουσα εὐχαρίστως τὸν καλὸν αὐτὸν γέροντα διηγούμενον τὴν ἱστορίαν του. Ἐκατοίκησε μεταξὺ τῶν ἀγρίων, ἐν μέσῳ πολλῶν χλοερῶν λό-

φων, ἀπέκρουε διὰ τοῦ πυροβόλου του τοὺς μαύρους ὡς καὶ τὰ ζῶα ἅτινα προσέβαλον αὐτὸν ἐνῶ ἐφύλαττε τὰ πρόβατά του, καὶ εἶδε μετὰ πολλῆς ταχύτητος αὐξανόμενον τὸ ποίμνιόν του εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε μετὰ ἑξ ἔτη ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ κτῆμά του ἐναντίον τῆς εἰσβολῆς νέων ἐποίκων· καὶ αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἑκατομμυριούχου τούτου. Μετὰ ταῦτα ἡ κυβέρνησις ἐνοικίασεν εἰς αὐτὸν ἐπὶ δεκαπενταετίαν τὰς τριάκοντα χιλιάδας τῶν στρεμμάτων τούτων, πρὸς ἐν φράγκον καὶ εἰκοσιπέντε λεπτὰ τὸ στρέμμα. Τὰ πρόβατά του, τὰ ὅποια εὐδοκίμοῦσιν ὅπως καὶ οἱ λαγωοὶ του, ἔδωκαν εἰς αὐτὸν 3,000,000 φράγκων ἐντὸς τριῶν ἐτῶν· ὅθεν ἠγόρασε τὸ κτῆμα τοῦτο ἀντὶ 750,000 φράγκων, καὶ σήμερον ἔχει διακοσίους εὐγενεῖς ἵππους, μέγαν ἀριθμὸν βοῶν, τῶν ὁποίων δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριθῶς τὸν ἀριθμὸν, καὶ τριάκοντα ἐπτὰ χιλιάδας προβάτων. Πάντα δὲ τὰ ζῶα ταῦτα περιφέρονται εἰς ἀπεράντους ἀγροὺς, σκιαζόμενοι ὑπὸ δένδρων φερόντων κόμμι ἐρυθρὸν καὶ κόμμι οὐρκνόχρουν.

N.

*Ἐπεται συνέχεια.

Η ΕΝ ΤΡΟΙΖΗΝΙ ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνελεύσεως ἤρξαντο τὴν 19 Μαρτίου 1827. Ἡ περιοχὴ ἐν ἣ συνεκροτοῦντο αἱ συνεδριάσεις, ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐγίνοντο αἱ συσκέψεις καὶ αἱ ἀγορεύσεις, ἡ διεξαγωγὴ τῶν γραφικῶν ἐργασιῶν, ἡ δίκαια τῶν περὶ τὴν Συνέλευσιν, πάντα ταῦτα φαίνονταί μοι ἄξια περιγραφῆς· διότι οἱ μὴ εὐτυχήσαντες νὰ ἴδωσιν ἀθλοῦσαν τὴν Ἑλλάδα, ἀδυνατοῦσι νὰ φαντασθῶσι τὰς θλίψεις, τὰς στερήσεις, τὰς κακουχίας πρὸς ἃς ἐπάλαζον οἱ ἀγωνιζόμενοι. Πολλάκις ἂν ἡ πίστις δὲν ὑπεστήριζε τὰς δυνάμεις, ἂν ἡ ἐλπίς δὲν ἐχρησίμευεν ἀντὶ ἄρτου καὶ στέγης, ἂν ὁ ἔρω τῆς πατρίδος δὲν ἐθέρμαινεν αὐτοὺς γυμνητέοντας ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἢ δὲν περιεκάλυπτε περιπλανωμένους ἀσκεπεῖς ἐν ὥρᾳ καύσωνος, πολὺ λάκις λέγω θὰ ἐφθόνην τὸν θάνατον τῶν πρὸ αὐτῶν μαρτυρησάντων.

Καὶ ἐνόσω μὲν διετρίβομεν ἐν Ἑρμιόνη, αἱ συνεδριάσεις συνεκροτοῦντο ἐντὸς προμήκους αἰθούσης, ὅπου ἐκαθήμεθα σεσωρευμένοι ἀναμίζ, διεσταυρωμένους ἔχοντες τοὺς πόδας. Οἱ δὲ ῥήτορες, ὁσάκις ἤθελον ν' ἀγορεύσωσι, στήριζοντες ὀλόκληρον τὴν προτομήν ἢ πλαγίως ἐπὶ τῆς ἐτέρας τῶν χειρῶν ἢ κατέμπροσθεν καὶ ἐπὶ τῶν δύο, ἠγωνίζοντο πνευστιῶντες, ἂν μάλιστα ἦσαν γέροντες ἢ πολὺσαρκοί, ν' ἀνεγερθῶσιν ἐπὶ τῶν ποδῶν, οἵτινες, ναρκούμενοι συνήθως ἐκ τῆς χαμικιζήλου ἐκείνης κατακλίσεως, ἀνέπτυσσον περιέργως καὶ ζωηρότατα καθίστων τὰ ῥητορικὰ σχήματα τοῦ προσώπου αὐτῶν. Μικαίροι δὲ

τότε οἱ παρὰ τὸν τοῖχον καθήμενοι, ἢ ὅσοι, προνοητικώτεροι τῶν ἄλλων, ἔφερον μαγκούρας!

Ἄλλ' ἐν Τροίζηνι, ὅπου τὸ στίχος τῶν διπλάσιων καὶ τριπλάσιων πληρεξουσίων ἀπετέλει ὀλόκληρον φάλαγγα, περιέχουσιν καὶ στρατηγούς καὶ συνταγματάρχας καὶ χιλιάρχους καὶ λοχαγούς μαχομένους, οὐχὶ πρὸς τὸν μαχαίρᾳ καὶ πυρὶ ἐρημοῦντα τὴν Πελοπόννησον Ἰβραῖμ, ἢ πρὸς τὸν ἀπειλοῦντα τὴν κλεινὴν ἀκρόπολιν Κιουταχῆν, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους, ποῦ αἰθουσα χωρητικὴ τοσοῦτου ἀρειμανίου πλήθους; Διότι ἐν τῇ εὐρυχωροτάτῃ οἰκίᾳ τοῦ χωριδίου κατέλυεν ὁ πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως, καὶ αὐτὴν, ὀλόκληρον ἴσως, ἐδύνατο νὰ περιλάβῃ τὸ ἐλάχιστον τῶν δωματίων τοῦ ἐν Ἀθήναις βουλευτηρίου. Ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ μετασκευασθῇ εἰς χῶρον συνεδριάσεων κήπος παρκαίμενος.

Ἄλλ' ἴσως νομίσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι διὰ τὴν μετασκευὴν ταύτην ἐδέχθη νὰ συνεννοηθῶσι τὰ ὑπουργεῖα τῶν στρατιωτικῶν, τῶν οἰκονομικῶν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν, ν' ἀνταλλαχθῶσιν ἔγγραφα, νὰ ὀνομασθῶσιν ἐπιτροπαὶ ἀρχιτεκτόνων καὶ μηχανικῶν, νὰ συνταχθῶσι σχέδια καὶ προϋπολογισμοὶ καὶ νὰ ἐκδοθῶσιν ἐντάλματα· τοιαύτη ὁμῶς ἐνέργεια ἦτο ἄγνωστος τὸν χρόνον ἐκεῖνον. (Καὶ ἡ ἀντιδραστικὴ δὲ, ἣν τινες κατέκριναν ὡς θεμελιώσαν τὴν σημερινὴν γραφειοκρατίαν, εἶχεν ἀπαγορεύσει διὰ διατάγματός τὴν κακωτικὴν ταύτην καὶ ἐπιζημίον ἀδολεσχίαν.) Ὀλίγαι δοκοὶ, μετακομισθεῖσαι ὑπὸ στρατιωτῶν, ἐχρησίμευσαν ἀντὶ ἐδρῶν εἰς τοὺς λογάδας τοῦ ἔθνους. Συντελεσθῇ δὲ ἡ διάταξις τῆς αἰθούσης ὡς ἐξῆς.

Αἱ δοκοὶ, τεθεῖσαι τετραγώνως ὅπως ἐφάπτεται κατὰ τὰς ἄκρας ἢ μίᾳ τῆς ἄλλης, ἐσχημάτιζον περιοχὴν, πρὸς τὸ κέντρον σχεδὸν ἥς τινος ἀνυψοῦτο εὐρύκλαδος καὶ χλοερὰ λειμωνία. Ὁ δὲ πρόεδρος, καθήμενος ἐπὶ θρανίου ἀγροίκως κατεσκευασμένου, ἐστήριζε τὴν βᾶξιν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ αὐτοῦ, ἥς οἱ εὐθαλεῖς κλώνες, ἐξαπλούμενοι ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἐπέτρεχον τὸ πον πλάτειας καὶ εὐώδους σκιάδος, ὥραιο τέρας καὶ τῶν οὐρανῶν τῶν βασιλικῶν θρόνων. Μικρὰ δὲ τράπεζα, ἀγροίκως ἐπίσης ξυλουργηθεῖσα, ἔκειτο ἐνώπιον τοῦ προέδρου, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔλαμπεν ὁ κώδων τῆς εὐταξίας, ἣν ὁμῶς σπανίως παραιοῦσιν εἰς τὸ δυσήμιον ἐκεῖνο πλήθος. Καὶ ἐκ δεξιῶν μὲν τοῦ προέδρου ἐκάθητο κατὰ γῆς διπλοπόδης ὁ γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως ἀναδιφῶν καὶ μελαίνων χροτὶα· ἕτερος δὲ γραμματεὺς, ἱστάμενος ὀρθοῦς ἐξ εὐωνύμων, ἀνεγίνωσκε τὰ πρακτικά, τὰς ἀναφορὰς καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα.

Δεξιόθεν δὲ πάλιν, βήματά τινα μακρὰν, ἑθάλλα καὶ ἑτέρα λειμωνία, διςχιθὲ ἔχουσα τὸν κορμὸν, εἰς ὃν ἀναπηδῶν καὶ καθήμενος ὁ

γέρων Κολοκοτρώνης, τὸ μέτωπον ἔχων ἐπηρμένον καὶ σύνορον, τὸ ἦθος ἀκακόν, τὴν φωνὴν βροντώδη, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε ἀόρητον καὶ τοὺς πόδας παλιμπλαγεῖς, ἐπώπτευεν ὡς ἄλλος Εἰρηνός, οὐχὶ τὴν μάχην τῆς Σαλαμίνας, ἀλλὰ τὴν ματαιόσπουδον τῆς Τροιζήνος λογομαχίαν.

Περὶ δὲ τὰς τέσσαρας πλευράς, ἐντὸς δάσους λειμωνέων, ὁμοιάζοντος πρὸς τὸ ἱερὸν ἄλσος, ὅπου ὁ νομοθέτης τῶν Ῥωμαίων συνιδεῖται τῇ Ἡγερίᾳ δαίμονι, ἐπάνω τῶν δοκῶν περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν, ἐκάθηντο οἱ πληρεξούσιοι, παντοειδὲς ἔνδυμα φέροντες, καὶ φουστανέλλας καὶ ῥάσα καὶ φραγκικά καὶ κἀνδυὰς ἀσιατικούς καὶ βράκας καὶ ἀρνακίδας ἢ καπύτας. Οἱ μὲν, κατηφείς καὶ σιγήλοι, ἐμέτρουν τὰ σφαίρια τῶν κομβολογίων αὐτῶν, ἀναμετροῦντες ἴσως κατὰ διάνοιαν τὰς συμφορὰς τῆς πατρίδος· οἱ δὲ, συνδιαλεγόμενοι ἐντόνως, ἐπελαμβάνοντο καὶ νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν καὶ στρατιωτικῶν ζητημάτων, ὡς ἂν ἔζων μεταξὺ πολιτείας γαληνιώσης, ὡς ἂν μὴ κατέκλυζεν ὁ ἐχθρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄλλοι, λίαν εὐαίθριοι, σείοντες τὴν κεφαλὴν, ἐμαρτύρουν ὅτι ὑπὲρ πάν ἄλλο ἡσθάνοντο τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον καὶ ἐσπεύδον τὸ τέλος τῶν ἀκαίρων καὶ ἐθνοβλαβῶν συζητήσεων.

Πέρα δὲ τοῦ βουλευτικοῦ περιβόλου, πρὸς ἐστενὸν καὶ χαλαρὸν θυρίδιον, δι' οὗ καὶ οἱ βραχυτάτοι εἰσέρχοντο διχοτομοῦντες τὸ σῶμα, ἀκροαταί τινες ὄρθιοι, ἐνέκρινον ἢ κατέκρινον ἐν σιωπῇ τὰ λεγόμενα· περὶ δὲ τὸ φράγμα τοῦ κήπου οἱ στρατιῶται τοῦ φρουράρχου τῆς Συνελεύσεως Νικηταρᾶ προεστέτευον τῶν πατέρων τοῦ ἔθνους· ἡ ἀποδοκιμασία ὅμως ἢ ἡ ἔγκρισις αὐτῶν ἐγένετο ἐμφαντικώτερον. Καί ποτε ἀγορεύσαντος τοῦ διδασκάλου Γενναδίου κατὰ τῶν τίτλων, καὶ εἰπόντος εὐτραπέλως ὅτι οὔτε ὁ Μαυροκορδάτος, οὔτε ὁ Κουντουριώτης, οὔτε ὁ Κωλέττης, οὔτε ἄλλος τις τῶν προϋχόντων ἦσαν πυγολαμπίδες (χάριν δὲ σεμνότητος δὲν ἐπαναλαμβάνω τὰς λέξεις τοῦ ῥήτορος) ἵνα ὀνομάζωνται ἐκλαμπρότατοι, οἱ στρατιῶται ἐπευφάνησαν, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς συνεδριάσεως διημιλλῶντο τίς νὰ προσφέρῃ καφὲν πρὸς τὸν ἀδυσώπητον ἐκείνον δημοκράτην.

Καὶ μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μία μόνη γυνή, ἡ ἀντιστράτηγος Μαντῶ Μαυρογένους, ἥτις, πωλήσασα τὰ ἐν Μυκόνῳ ὑπάρχοντα αὐτῆς ὄρησεν εἰς τὸ πεδῖον τοῦ ἀγῶνος, φοροῦσα μέλαιναν ἐσθῆτα χρυσοπάρυφον καὶ πῖλον εὐρωπαϊκὸν, οὐχὶ βεβαίως τοῦ τελευταίου τῶν Παρισίων συρμοῦ, καὶ διὰ νευμάτων αἰτουμένη τὴν ἀνάγνωσιν τῆς οὐδέποτε ἀναγνωσθείσης κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου ἀναφορᾶς αὐτῆς, ἐφαίνετο προσιωπίζομένη τὸν χρόνον, καθ' ὃν οἱ κοινωνικοὶ τῆς Δύσεως θεσμοὶ ἐμελλε νὰ κατισχύσωσι τῆς ἀπειροκάλου ἀσθηρότητος τῆς Ἀσίας.

Καὶ τοιαύτη ἐν συνόψει ἡ φυσιογνωμία τοῦ

αὐτοσχεδίου βουλευτηρίου. Ἐκεῖ, ὑπὸ τοὺς ἀειθαλεῖς καὶ ἀρωματικούς κλάδους, οἵτινες οὔτε τοῦ ἡλίου τὰς φλογεράς ἀκτίνας, οὔτε τῶν νεφῶν τοὺς ψυχροὺς σταλαγμοὺς ἴσχυον ν' ἀντικρούσωσιν, ἐκεῖ, ἐπὶ τῆς ἀγροίκου ἐκείνης τραπέζης, ὠρίσθησαν καὶ ὁ Κόρχαν καὶ ὁ Τσόρτζ, οὗς ὡς σωτήρας ὑπεδέχθημεν δακρύοντες· ἐκεῖ ὑπεγράφη τὸ ψήφισμα δι' οὗ ἀνηγορεύθη Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὁ Καποδίστριας καὶ ἐκείθεν καταβάντες ἀθρόοι καὶ κατηφείς εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ Πόρου ἀκτὴν, προεπέμψαμεν τοῦ Καραϊσκάκη τὴν σκιά, καὶ προεπέμψαμεν κοπτόμενοι, διότι ἐβλέπομεν συναπονήσκουσιν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐλευθερίαν.

Φέρε δὲ ἴδωμεν καὶ πῶς ἐγίνοντο αἱ συζητήσεις.

Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως εἶχεν ἐκλεχθῇ ἀπὸ τῆς Ἑρμιόνης ὁ Γ. Σισίνης, ἐκ τῶν ἐγκρίτων ἢ μᾶλλον ὁ ἐγκριτώτατος τῶν προεστώτων τῆς Ἡλείας, ὅστις μετερχόμενος πρὸ τοῦ ἀγῶνος τὴν ἱατρικὴν, καὶ ἔνεκα τούτου παρατριβείς μετὰ μεγάλων καὶ μικρῶν, ἀπέβαλε τὸν τύπον δι' οὗ διεκρίνοντο οἱ δοῦλοι κοτζαμπασίδες καὶ ἐφέρετο πρὸς πάντας προσηνῶς. Ἠγάπων τοὺς λογίους, συνδιελέγετο ἀσμένως μετ' αὐτῶν καὶ ἠεροῦτο μετὰ προσοχῆς· διότι, εἰ καὶ προβεβηκὼς τὴν ηλικίαν, ἔσωζε πολλὴν ζωηρότητα πνεύματος. Εἶχε δὲ τὸ ἀνάστημα μικρὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμπύρους καὶ περιπλανεῖς καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ πρόσωπον ἐσχηματίζεν ἡμισέληνον, ἥς τὰς μὲν δύο ἄκρας ἀπετέλουν ἡ ρίς καὶ ὁ πώγων, τὸ δὲ κέντρον τὸ νωδὸν στόμα. Ἐρχόμενος δρομαίως εἰς τὸν τόπον τῶν συνεδριάσεων, ἐκάθηντο πάγκυτα ἐπὶ τῆς ἑδρας, καὶ ἀναλαμβάνων τὸν κώδωνα ἐδίδε τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως. Καὶ εὐθὺς ἀνεγινώσκοντο τὰ πρακτικά, ἅτινα ἐγράφοντο συνοπτικώτατα.

Αἱ συζητήσεις ἐγίνοντο ἀτάκτως, διότι, μὴ ὑπάρχοντος βήματος, οἱ μὲν ἡγόρευον συγχρόνως, οἱ δὲ ἀπετείνοντο οὐχὶ πρὸς τὸν πρόεδρον ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους καὶ κατήρτιζον διάλογον, καὶ ἄλλοι, ἀντιποιοῦμενοι προεδρικῶν καθηκόντων, ἐπέπληττον καὶ ἐπέταττον σιωπὴν καὶ ἀνεκράνυζον νὰ σημανθῇ ὁ κώδων. Καὶ ὅτε ἤκουμαζεν ἢ συμπλοκή, ὁ πρόεδρος ἐξαπτόμενος ἀνῆρπαζε τὸν κώδωνα διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ ἐκροτάλει ἀκατάσχετος, καὶ ὡς καταρρέει ἐξήρχοντο ἐκ τῶν ἰσχνῶν αὐτοῦ χειλέων προστάγματα δυσδιάκριτα· ἐνῶ διὰ τῆς ἐτέρας ἐδίδε πρὸς τὸν ἐξ ἀριστερῶν γραμματέα τὸ προστυχὸν ἔγγραφον, καὶ γρονθοκοπῶν λάβρος τὸ στήθος αὐτοῦ, διέταττε ν' ἀναγνῶσθαι βροντοφώνως, ὅπως διὰ τῆς φωνῆς καταβάλλῃ τὸν θόρυβον.

Τὰ δὲ πρακτικά, συνταττόμενα ἀπὸ μνήμης ὑπὸ τοῦ πρώτου γραμματέως τῆς Συνελεύσεως ἐν τῇ γραφείῳ, ὅπερ ἐχρησίμευεν αὐτῷ καὶ ἀντὶ κατοικίας, ἐγράφοντο, ὡς εἶπον, συνοπτικῶς.

Ὁ γραμματεὺς οὗτος, πένης ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, κλίνην ἅμα δὲ καὶ σκίμποδα ἔχων τέπητα πολύθυρον καὶ πενιχρὸν, ἐξεγειρόμενος τὸ πρῶτον ἐκάλυπτε τοὺς ὤμους διὰ τοῦ αἰγότηριχος ἐπενδύτου, ὅστις ἔως πρὸ μικροῦ ἐχρησίμευεν αὐτῷ ἀντὶ νυκτερινοῦ σκεπάσματος, καὶ ἀνάπτων σπιθαμιαίαν καπνοσύριγγα, ῥοφῶν δὲ ἀντὶ καφῆ καυθίσκον ῥακίου, μετεσκεύαζε τὸ ἐν τῶν γονάτων εἰς τράπέζαν, ἐφ' ἧς στηρίζων τὸν χάρτην συνέταττε τὰ πρακτικά. Δημοσιεύσας δὲ μετὰ ταῦτα ὑπομνήματα, ἐλησμώνησεν ὁ ἀφιλοκερδὴς ἐκεῖνος ἀγωνιστής, ὅτι ἂν ὁ στρατηγικὸς τοῦ Κολοκοτρώνη νοῦς καὶ ἡ ἀτρόμητος σπάθη τοῦ Βότσαρη, ἂν ἡ ἀδάμαστος τοῦ Μικαύλη καρτερία καὶ ὁ πυρφόρος τοῦ Κανάρη δαυλὸς ἐκλείσαν τὸν ἀγῶνα, διωργάνωσαν ὅμως, διεμόρφωσαν καὶ παρέστησαν αὐτὸν ἐθνικὸν ἀντὶ κλεφτικῆς οἰκίας ἐπιστεύετο ὑπὸ τῆς Δύσεως, καὶ καθηγήσαν συνδέσαντες μετὰ τῆς ἀθανάτου ἱστορίας τῶν προγόνων ἡμῶν, διὰ μὲν τῆς παιδείας, τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς συνέσεως ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Τρικούπης, ὁ Νέγρης, ὁ Κανέλλος, ὁ Ζωγράφος καὶ ὁ λοιπὸς τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λογίων ὄμιλος, διὰ δὲ τοῦ θνόμεματος καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ὑπολήψεως ὁ Κουντουριώτης, ὁ Ζαῖμης, ὁ Λόντος, ὁ Κανακάρης καὶ ἔτεροι πρόκριτοι.

Τρεῖς μῆνας καὶ ἡμισυν, ἦτοι ἀπὸ τῆς 8 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 5 Μαρτίου διήρκεσεν ἡ ἐν Ἑρμιόνη γεννηθεῖσα καὶ ἐν Τροιζήνι τελευτήσασα Συνέλευσις. Ὁ γέρων μάλιστα στρατάρχης τῆς Πελοποννήσου, σπεύδων ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς τὴν συγκρότησιν αὐτῆς, εἶχε κατακληνώσει ἐν Ἑρμιόνη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Νοεμβρίου τοῦ 1826 ἔτους· διότι βαρέως φέρων τὰ ἐκ τῆς ἀνταρσίας τραύματα καὶ δυσχεραίνων περὶ τὰς κεφαλαίωδεις πράξεις τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Συνελεύσεως, ἤρχετο, δὲν λέγω νὰ ἐκδικηθῇ, διότι φιλέκδικος δὲν ἦτο ὁ Κολοκοτρώνης, ἀλλὰ ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν ἐπικρατήσασαν μὲν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, κατατριβεῖσαν δὲ καὶ μαρνανθεῖσαν ἐπιβρόχον, τὴν ἰδίαν ἤρχετο νὰ πατάξῃ ἐκείνην ἢ ὀνόμαζεν ἀριστοκρατίαν, καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ δημοκρατικὸν στοιχεῖον. Καὶ ἐθιμάμβευσε μὲν τὸ σχέδιον, ἐτελεσφόρησεν ὅμως.

Πεποιθήσιν ἔχων ὅτι ὁ γέρων στρατάρχης ἦτο φιλόπατρις, πιστεύω ὅτι εὐμενῇ εἶχε καὶ τότε πρὸς τὴν πατρίδα τὴν προαίρεσιν. Ἀλλ' ἐπὶ πολιτικῶν συζητήσεων καὶ δημιουργίας πολιτευμάτων καὶ νόμων, ἡ φιλοπατρία, ἂν μὴ φωταγωγηταὶ καὶ ὑπὸ τῆς λαμπάδος τῆς ἐπιστήμης, τῆς δεξιότητος καὶ τῆς πολυπειρίας, οὐ μόνον ἀνεπαρκής, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς ἀποβάνει. Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην οὐδ' αὐτὸς ἐδίσταζε νὰ δημολογῇ· διότι πολλάκις ἤκουσα αὐτοῦ λέγοντος καθὰ συνέβηεν ἐν παραβολαῖς:—Ἐὰν ἡμεῖς ἐρυτεύσαμεν τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας,

ὡς ἀπαίδευτοι ὅμως εἴμεθα ἀνάξιοι καὶ ν. λισργήσωμεν αὐτό.—

Καὶ ὅμως ἦτο θνητὸς φορὸν σάρκα· κατεστρεψε κυβερνήσιν ἐκπροσωπεύουσιν ὅπως δὴ ποτε τὴν τάξιν, τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἐμβρίθειαν, καὶ ὑποκατέστησεν ἄλλην, κατὰ τοὺς κρισιμωτάτους ἐκείνους χρόνους, ἐκ τῶν τριῶν μελῶν ἧς τινος τὸ μὲν, ὡς λέγει ὁ ἱστορῆσας τὰ τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως φιλέλλην Γόρδιον, ἐνέπηξε φάσγανον εἰς τὸ στήθος ἐκείνου, ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς οὕτινος εἶχε διαβρόχῃ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, τὸ δὲ, ἀπέλαυνεν ὑπολήψεως εἰς ἄκρον ἀμφιβόλου καὶ τὸ τρίτον ἦτο ἴσως ὁ ἐντελέστατος βλάξ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ Συνελεύσει ἐπιβροχή ἠθέλην ἀφεύκτως σύνταγμα· τὸ σύνταγμα ὅμως εἶχεν ἀνάγκην συντακτῶν. Ναι· μὲν ὑπῆρχε τις ἐκ Λεβαδείας πληρεξούσιος, ἀδαῆς καὶ τῆς ἀλβανικῆς, ὅστις, ἐξωγαγόμενος ἔχων τὰ θυλάκια δι' ἐκτεταμένων σχεδίων πολιτευμάτων, στρατιωτικῶν τε κανονισμῶν καὶ διοικητικῶν διατάξεων, ἐπεδείκνυε δεκάκις καθ' ἐκάστην συνεδρίαν τὰ πλουσιοπάροχα ταῦτα χρυσωρυχεῖα· ἀλλ' ἡ Συνέλευσις ἡξίου ἐπιτροπὴν περιέχουσαν πάσας τὰς ἱκανότητας· ὡς γνωστὸν δὲ αἱ ἱκανότητες πρὸ πάντε καὶ τσσαράκοντα ἐτῶν δὲν ἐπλημύριζον τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲ συγκατένευον αἱ ὑπάρχουσαι νὰ γλωσσοκοπῶσι περὶ θεωριῶν ὑπὸ τὴν ἀνηλεῆ σπάθην τοῦ Αἰγυπτίου. Ὅθεν διορίσασα ἐκ τῶν σπλάγγων αὐτῆς τοὺς πεπαιδευμένους, προσέλαβε καὶ τοὺς λογιωτέρους τῶν παρεπιδημούντων ἀκροατῶν, τόσῳ μᾶλλον ἀναγκαίους, ὅσῳ τὰ ἐμπειρότερα τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, οἱοὶ Τρικούπης καὶ Ζωγράφος, βλέποντες ἀδύνατον ν' ἀντιπαλαίσωσι πρὸς τὸ ἐξαγριούμενον τῶν παθῶν κύμα, παρητήθησαν «πεισθέντες, ὡς ἔγραφον, μετὰ ἱκανὴν ἐξέτασιν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς κάθε φρόνημον καὶ εὐκρινῆ πολίτην νὰ συντάξῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν σύνταγμα πολυχρονίου διαρκείας.» Καὶ οὐ μόνον τὴν σύμπρασιν αὐτῶν εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος ἠρνήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν συζητήσεων μετέσχον, ἂν συζητήσεις ὀνομάζωνται οἱ μᾶλλον ἢ ἦτον ζωηροὶ διάλογοι. Διότι ἐπιστήμης ὑπῆρχεν ἐνδεῖα· εἰ δὲ τις ἐκείνητο ἐμπειρίαν περὶ τὸ συζητεῖν, οὔτε πρὸς τίναν, οὔτε περὶ τίνος εἶχε νὰ συζητήσῃ· διὸ καὶ ἠπόρησα δασκῆς ἡκουσα λεγόμενον, ὅτι ὁ Τρικούπης καὶ ὁ Ζωγράφος διέπρεψαν ὡς ῥήτορες. Εἰς μὲν τὰς δύο πρώτας Συνελεύσεις, καθὼς καὶ εἰς τὸ πρῶτον Βουλευτικόν, οὐδεὶς αὐτῶν ἐστάλη πληρεξούσιος, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἀπέσχον ἀπολύτως τῶν συζητήσεων· ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἐν Ἀργεῖ ἦσαν μέλη. Ὁ μὲν Τρικούπης διεκρίθη, ὡς μνηστρὸς οἱ σωζόμενοι αὐτοῦ λόγοι, ῥήτωρ ἀπ' ἀμβωνος, ὁ δὲ Ζωγράφος, οὔτε ἀπ' ἀμβωνος, οὔτε ἀπὸ βήματος. Καὶ πιθανώτατον μὲν νὰ ἦσαν ἀμφό-

τεροι αθλητικώτατοι περί τὸ λέγειν, διὰ τὴν ἑλλειψιν ὁμῶς ἀνταξίων ἀντιπάλων καὶ ζητημάτων, ἢ δεινότης αὐτῶν ἔμεινεν ἀφανής. Καὶ ὅτι μὲν ὁ Τρικούρης ἠγόρευε βέβαιον, βέβαιον ὁμῶς ὅτι αἱ ἀγορεύσεις αὐτοῦ, πλείστον ἀληθῶς ἔχουσαι ἐν ἐλαχίστῃ λέξει τὸν νοῦν ὡς ὁ Φωκίωνος λόγος, ἦσαν ἐξ ἀνάγκης βραχεῖαι. Ἀλλ' οὐδ' ἀφορμαὶ σπουδαίων συζητήσεων ἐδίδοντο· διότι δσάκις ἀνεφύοντο προτάσεις διαιροῦσαι ἐν-θέρμως τὰς γνώμας, αἱ συνεδριάσεις διεκόπτοντο, καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκάστου τῶν τριῶν τμημάτων, συνασπίζόμενοι περὶ τὸν ἐγκριτώτερον αὐτῶν, συνίστων ἐπιτροπὴν· αἱ τρεῖς δ' ἐπιτροπαί, συσχεπτόμεναι καὶ ἐπὶ τέλους ὁμογνωμονοῦσαι, ὑπέβαλλον ἐπὶ γενικῆς συνεδριάσεως τὴν λύσιν, ἥτις, ὡς προαποφασισθεῖσα, ἐνεκρίνετο ἀνευ ἀντιλογίας.¹

ΚΥΒΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ

ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς Ἑταιρίας τῶν Μεταλλουργῶν τοῦ Λαυρίου ἀνεκαλύφθησαν πρὸ τινος δύο ἀρχαῖοι κύβοι κεχωσμένοι ἐν ταῖς ἐκβολαῖς τῆς θέσεως Κερδάλου, ὧν ὁ μὲν εἰς ὑπεξηρέθη ὑπὸ ἐργάτου ἀποχωρήσαντος ἐκ τῶν ἔργων, ὁ δὲ ἕτερος διεσώθη ὑπὸ τοῦ τμηματάρχου τῶν ἔργων κ. Μ. Φοντριέρ, ὅστις ἐνδύς εἰς τὰς ἐπιμόρους παρκαλῆσεις ἐμοῦ, παρευρεθέντος τότε ἐν Λαυρίῳ, μοὶ προσήνεγκεν αὐτὸν τῇ συγκατανεύσει καὶ τοῦ Διοικητοῦ κ. Φ. Νέγρη ἵνα τὸν δωρήσω εἰς τὸ ἐν Ἀθῆναις ἐθνικὸν μουσεῖον τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ὁ κύβος ἦτο γνωστὸς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· ἀνερέφθη ὁ κύβος» ἔλεγον. Καὶ ὁ Πλούταρχος περὶ παιδῶν ἀγωγῆς πολλάκις περὶ τοῦ κυβεῖν μνείαν ποιῶν, λέγει· «οἱ δὲ (παιδες) εἰς κύβους καὶ κώμους ἐξοκέλλουσι», καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· «κύβοι καὶ πότοι καὶ ἄλλα».²

Δὲν προτίθεται ὁμῶς ἐνταῦθα οὔτε τὴν ὑπαρξίν τοῦ κύβου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις νὰ ἐπιβεβαιώσω, ἀναδιφρὼν τὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ κατα-

1. Ἰστορ. Ἀναμνήσεις, ὑπὸ Ν. Δραγοῦμη.

2. Κατὰ τὸν Πρόδοτον, Β. α. 94, ὁ κύβος, ὁ ἀστράγαλος καὶ ἄλλα παίγνια ἐκτὸς τῶν πεσσῶν (εἰδὸς τι παιγνίου ὁμοῖον μὲ τὴν τωρινὴν Δάμαν) ἐφευρέθησαν ὑπὸ τῶν Λυδῶν, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀτῦος τοῦ Μάνου, περὶ τὴν 13^{ην} π.Χ. ἐκατονταετηρίδα, ἥτοι 505 ἔτη πρὸ τῆς δυναστείας τῶν Πρακλειδῶν, ὅτε τὴν Λυδίαν κατεμάστιζε μεγάλη σιτοδεία διαρκέσασα 18 περίπου ἔτη. Διὰ τῶν παιγνίων τούτων προσεπάθουν οἱ δυστυγεῖς, λέγει ὁ Πρόδοτος, νὰ λησμονῶσι τὴν πείνάν των, παίζοντες τὴν μίαν ἡμέραν καὶ τρώγοντες τὴν ἐπιούσαν.

«Ἐπὶ Ἀτῦος τοῦ Μάνου βασιλέως, σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίαν πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν ἠδίαγειν λιπαρόντας, μετὰ δὲ, ὡς οὐ πάυσθαι ἔκαστα δίξησθαι ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. Ἐξευρεθῆναι μὲν ὧν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστράγαλων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἄλλων πασῶν παιγνίων τὰ εἶδη, πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὧν τὴν ἐφεύρεσιν οὐκ οἰκηγεῖται Λυδοί. Ποιεῖν δὲ ὡς πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἡμέραν τῶν ἡμερῶν παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὲ μὴ ζητέσιν σιτίαν, τὴν δὲ ἑτέραν σιτέσθαι παυρομένους τῶν παιγνίων.»

γωγῆς ἔχνη, ἀλλ' οὔτε ν' ἀποδείξω, ὅτι ὡς ἀποτροπιάζονται παρ' ἡμῖν οἱ γονεῖς τὸν ἠθικὸν λοιμὸν τῆς ἐποχῆς μας, τὸ χαρτοπαίγνιον καὶ τὰ τυχερὰ ἐν γένει παιγνίδια, οὕτω καὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ σοφοὶ συνεβούλευον τοὺς γονεῖς νὰ κωλύωσι τοὺς παῖδας αὐτῶν τοῦ κυβεῖν, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ εἶπω ὀλίγα τινα, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας, περὶ τοῦ ἰδιορρύθμου καὶ ἀξιοπεριέργου ἐν Λαυρίῳ ἀνακαλυφθέντος κύβου.

Δὲν εἶναι οὔτε χειροποίητος οὗτος, ἀλλ' οὔτε συνίσταται ἐκ κεραμικῆς γῆς ἐξ ἧς κατασκευάζον συνήθως τοὺς κύβους τῶν οἱ ἀρχαῖοι, ὡς δεικνύει τὸ τεθραυσμένον λείψανον ἀρχαίου κύβου, τοῦ μόνου ὑπάρχοντος ἐν τῷ παρ' ἡμῖν μουσεῖῳ τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ὁ ἐν λόγῳ κύβος εἶναι φυσικὸν προῖον τῆς μεταλλικῆς χώρας τοῦ Λαυρίου, τουτέστιν ὀρυκτὸν, ὑπερ ἀνελθὼν ἐν βευστῇ ἱσως καταστάσει ἐκ τῶν μυχαιτάτων πυριφλεγῶν σπλάγγων τῆς γῆς πρὸ πολλῶν χιλιᾶδων ἐτῶν, ἐναπετέθη ἐν ταῖς ἀνωτέραις στισθώσεσι, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς μεταλλικαῖς κοίταις, ὧν ἀποτελεῖ μέρος τῆς συμπληρωτικῆς ὕλης. Ἐπειδὴ δὲ συναντᾶται μετὰ τῶν πολυτίμων μετάλλων, τῆς ἀργυρίτιδος (ἀργυρομολύβδου), τοῦ σφαλερίτου καὶ σμινθωνίτου (μετάλλων τοῦ ψευδαργύρου, τζίγκου) ἐξωρύσσεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μετ' αὐτῶν, δι' ὃ ἀφθονεῖ ἐν τῇ Λαυριωτικῇ καὶ ἀπαντᾶται ἐκεῖ ὅπου καὶ αἱ ἀρχαῖαι μεταλλεύσεις.

Τὰ κύρια συστατικὰ τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου εἰσὶν ἡ φθοροῦχος τίτανος (chaux fluatée), διατεθειμένη νὰ κρυσταλλοῦται εἰς κύβους, ἥτοι εἰς ὠραία ἐξάεδρα σχήματα μαθηματικῆς ἀκριβείας. Ἐν ᾧ δὲ ἐν ἄλλαις χώραις ἡ φθοροῦχος τίτανος εὐρίσκεται πολλάκις εἰς συμπαγῆ καὶ νεφροειδῆ σχήματα, ἐν Λαυρίῳ σχεδὸν πάντοτε εὑρον αὐτὴν εἰς κρυσταλλωμένην κατάστασιν.

Ἡ διάμετρος δὲ τῶν κρυστάλλων ἢ τῶν κύβων αὐτῆς πολὺ διαφέρει καὶ παραλλάσσει ἐκ μικροσκοπικῶν κρυστάλλων μέχρι κρυστάλλων ἐχόντων 4 ἑκατοστόμετρα.

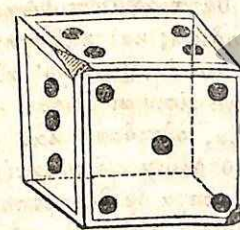
Ὁ ἡμέτερος κύβος ἔχει δύο ἑκατοστομέτρων διάμετρον, εἶναι περὶ μὲν τὰς γωνίας αὐτοῦ ῥοδόχρους, περὶ δὲ τὸ κέντρον ἰωδόχρους.

Οἱ ἀρχαῖοι ἀπερρίπτον τοὺς ὠραίους τούτους κρυστάλλους ὡς ὕλην ἄχρηστον ἐπὶ τοὺς παρὰ τοῖς στομίοις τῶν φρεάτων καὶ συρίγγων ἐκβολαδικούς σωρούς. Ἐπὶ καὶ παρ' ἡμῖν ἡ χρῆσις τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου εἶναι περιορισμένη, μεταχειρίζονται δὲ αὐτὸ μόνον πρὸς κατασκευὴν τοῦ φθορικοῦ ὀξέος, καὶ πρὸς συλλιπασμὸν ἐν τῇ καμινεῖᾳ τοῦ μολύβδου, τοῦ ἀργύρου, τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ σιδήρου. Ἡ ἐν τῇ καμινῷ τακεῖσα μάζα τῶν μετάλλων, καθισταμένη ῥοώδης διὰ τοῦ συλλιπασματος τούτου, ἀποβάλλει εὐκολώτερον τὰ ἐν αὐτῇ μέταλλα.

ὑποθέτω ὅτι ἡ χρῆσις αὕτη τῆς φθοροῦχου τιτάνου δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τοῦ δαιμονίου πνεύματος τῶν ἀρχαίων, οἵτινες εἶχον μεγάλας περὶ τὴν μεταλλευτικὴν καὶ μεταλλουργικὴν τέχνην γνώσεις σχετικῶς πρὸς τὰ τότε ἀτελῆ μηχανικὰ μέσα, ἀλλ' ἡ πληθυσμὸν τῆς ὕλης τοὺς ἠνάγκαζε ν' ἀπορρίπτωσι μέρος αὐτῆς.

Ἡ μεγάλη ὁμῶς κανονικότης καὶ ἡ καλλονὴ τῶν κρυστάλλων τῆς φθοροῦχου τιτάνου, φαίνεται, ὅτι ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἀρχαίους τὴν ἰδέαν καὶ τῆς ἐτέρας χρησιμοποίησεως αὐτῆς. Συλλέγοντες ὅθεν τοὺς ὠραιότερους τῶν κρυστάλλων μετεποιοῦν αὐτοὺς εἰς ἀληθῆ ζάρια, ἵνα δι' αὐτῶν διέρχωνται τὴν ὥραν ἐν παιδιᾷ ὅταν ἐσχόλαζον ἀπὸ τῶν ἐπιπόνων μεταλλευτικῶν καὶ μεταλλουργικῶν ἔργων των. Καὶ παρ' ἡμῖν οἱ Ἀλβανοὶ (Χειμαριῶται) οἱ περὶ τὴν καμινεῖαν τῶν σκωριῶν καὶ ἐκβολᾶδων ἀσχολούμενοι διέρχονται τὰς ὥρας τῆς σχολῆς των ὑπὸ τὰς σκιερὰς πεύκας τοῦ Λαυρίου ἀναπνέοντες τὴν εὐωδίαν αὐτῶν μὲ τὸ χαρτοπαίγνιον. Οὕτω λοιπὸν φαίνεται καὶ οἱ τότε μεταλλευταὶ ἀγνοοῦντες τὸν ἄσσορ καὶ τὸν φάτην ἐρρίπτον τὸν κύβον, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἔθετον ὡς ἀμοιβὴν τοῦ λαχόντος ὀβολοῦς, οἱ δὲ Ἀλβανοὶ καμινεῖται ἰδίως δὲ οἱ Γατζέροι λεγόμενοι (οἱ ἔλκοντες ἐκ τῶν καμίνων τὴν νέαν σκωρίαν), θέτουσι γεωργιανὰς δραχμάς. Ὁ πανδαμάτωρ χρόνος δὲν ἐξαλείφει τὰ ἦθη καὶ τὰς συνηθείας, ἀλλὰ μόνον τὰ τούτων ὄργανα καὶ μέσα μεταβάλλει ἐνίοτε.

Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ἐν τῇ Λαυριωτικῇ εὑρεθέντων ἀντικειμένων καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν πολλῶν μεταλλοπλυσίων καὶ τῶν ἐκ λελοξευμένων λίθων οἰκοδομῶν, ὧν τὰ πλείστα περιεγράφαμεν ἐν τοῖς πονήμασιν ἡμῶν (le Laurium καὶ περιγραφή τῶν διαφόρων μεταλλευτικῶν προϊόντων τοῦ Λαυρίου ἐκτεθέντων κατὰ τὴν β' καὶ γ' περίοδον τῶν Ὀλυμπίων ἐν ἔτει 1870 καὶ 1875) ὁμολογεῖται, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκληρῶν ἐνασχολήσεών των δὲν παρέβλεπον οὔτε τὰς ὠραίας τέχνας, οὔτε τὴν πρὸς τὰ ἔργα των φιλοκαλίαν, οὔτε τὰ πρὸς ἄνεσιν καὶ παιδιὰν μέσα.

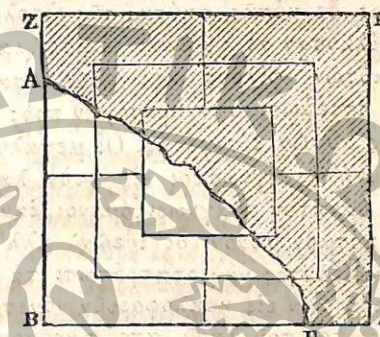

Σχ. 1.

Ὁ προκείμενος κρυστάλλος τῆς φθοροῦχου τιτάνου ὁ εἰς κύβον (ζάρι) μεταποιηθεὶς διατηρεῖται κάλλιστα, ὡς δεικνύει τὸ ἐν φυσικῷ μεγέθει σχῆμα. Περὶ τὴν μίαν γωνίαν ἐπῆλθε μόνον μι-

κρά τις ὀξείδωσις, ἀντικατασταθεῖσα δι' ἐκβολαδικῆς ὕλης. Ἐπὶ τὰς εἰς ἔδρας αὐτοῦ ἐχάραξαν λίαν φιλοκάλως οἱ ἀρχαῖοι διὰ σκληροῦ χαλκοῦ ἐργαλείου κανονικὰς γραμμάς, εἴτα δὲ τὰς εἰς οἶνας ἤτοι τὰς μονάδας τοῦ κύβου 1, 2, 3, 4, 5, 6. Ἀνεκαλύφθη δὲ εἰς βάθος 2½ μέτρων ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐκβολαδικοῦ σωροῦ παρὰ τῷ ὁποίῳ εὑρέθησαν καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα, τὸ μὲν μὲ τύπον γλαυκὸς ἐκ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Αἰνιάνων τῆς Θεσσαλίας τῆς 3^{ης} π. Χ. ἐκατονταετηρίδος, δεικνύοντα τὴν ἐποχὴν κατ' ἴσως ἐρρίπτετο ὑπὸ τῶν μεταλλευτῶν ὁ ἐν λόγῳ κύβος.¹

Νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἀπο σκοποῦ δοθείσης τῆς εὐκαιρίας ταύτης ν' ἀναφέρω καὶ τὸ ἐξῆς περιεργον περιστατικόν, ἀφορῶν τὰς παιδικὰς τῶν ἀρχαίων μεταλλευτῶν. Ὅτε δηλαδὴ πρὸ χρόνων κατῆλθον εἰς τὸ φρέαρ «Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής», ἐν Καμαρίζῃ, ἀνερευνῶν καὶ ἐξετάζων τὰ εἰς βάθος 400 μέτρων ὑπὸ τὴν γῆν εὐρύχωρα καὶ μεγαλοπρεπῆ ὀρύγματα τῶν ἀρχαίων, καθοδηγούμενος εἰς αὐτὰ διὰ δρομίσκων, διὰ σημείων ἀρχαίων, καὶ διὰ τῶν λαβυρινθοειδῶν καὶ σκολιῶν συρίγγων, εὑρον εὐρύχωρόν τι καὶ ἐπίπεδον μέρος, περὶ τὸ ὁποῖον ἐφάνετο ἐξαιρούμενα ἢ μολυβδόυχοι κοίτη συμφοῆς τῷ βράτχῳ, ἥτις μετὰ σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας ὠρύττετο τότε. Ἐνταῦθα ἐπὶ τιτανολίθου στερεοῦ, εἶδον ἀπειροκάλως κεχαραγμένον σχῆμα α,β,γ,

Σχ. 2.

οὔτινος τὸ ἕτερον ἡμῖς, γ, δ, ε, ζ, α, ἦτο ἐξηφανισμένον. Καὶ τότε μὲν δὲν ἐπέστησα ἐπ' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν μου καίτοι λαβὼν ἀπλῶς σημείωσιν, ἥδη ὁμῶς ἡ ἀνακάλυψις τοῦ κύβου μὲ παρακινεῖ νὰ πιστεύσω, ὅτι τὸ σχῆμα ἐκεῖνο πιθανὸν ὅτι παρίστα τὸ συνήθως καλούμενον Τριόδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διήρχοντο τὰς ὥρας

1. Κατὰ τὴν ἐξόρυξιν τῶν ἐκβολᾶδων τῆς Κάτω Συντερίνης εὑρον ἐπίσης ἕτερα δύο χαλκᾶ νομίσματα, τὸ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκίου Τιβερίου, (582-608 μ.Χ.), τὸ 17^{ον} ἔτος τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ, τὸ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου β', Καίσαρος ἐπὶ ὄντος, (333-350 μ.Χ.), ἀπερμαρτυροῦσιν, ὅτι καὶ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν μεταλλευτικῶν ἔργων ἐξηκολούθει νὰ κατοικῆται ἡ χώρα ἐκεῖνη.

Ἀπαντα τὰ δηθέντα νομίσματα μοὶ προσδιώρισεν φιλόφρονος ὁ παρὰ τῇ Νομισματολογικῇ Μουσείῳ διευθυντὴς κ. Ποστολάκης.

τῆς σχολῆς των οἱ μεταλλεύται κατὰ τὴν ἀνθηρὰν ἐποχὴν τῆς μεταλλεύσεως, ἤτοι κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον.

Α. ΚΟΡΔΕΛΛΑΣ.

ΔΥΟ ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Ι. ΛΙΒΙΧ

Ἡ ἐπιστήμη εἶνε δυνάμις. Τὸ λόγιον τοῦτο δὲν εἶνε κενὸν ἐννοίας ἀλλ' ἀλήθεια, ἣν ἐπιμαρτυρεῖ ὁ σημερινὸς αἰὼν. Ὅντως δὲ τὴν σήμερον ὁ βίος ἀπέβη πλουσιώτερος οὐ μόνον κατὰ τὰς ἀπολαύσεις ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δυνάμιν, ἀντιπαρὰ τὸν ἀλλόθεν πρὸς τὸν παρελθόντων αἰώνων. Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου ἠύξησαν συντηθέντων διὰ τῶν σιδηροδρόμων καὶ τηλεγράφων τῶν τοπικῶν καὶ χρονικῶν ἀποστάσεων. Ἡ γῆ παράγει ἀφθονωτέρους καρπούς, πλεῖσαι δὲ πρὶν ἄγνωστοι καὶ ὡς ἀχρηστοὶ ἀπορρίπτονται ὕλαι εἰσῆχθησαν εἰς τὴν βιομηχανίαν. Τὸν πλούσιον δὲ τοῦτον καὶ πλήρη δυνάμεως βίον ὀφείλομεν εἰς τὰς ὁρθὰς θεωρίας, αἱ ἐδίδασκαν ἡμᾶς ἰδίως αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι καὶ σήμερον ἔτι ὑπάρχουσιν οἱ ἀμφισβητοῦντες τὴν διὰ τῆς ἐξευγενίσεως καὶ διευκρινίσεως τῶν ἰδεῶν ἡμῶν ἀγαθὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διανοίας καὶ τῶν αἰσθημάτων· οὐδεὶς ὅμως ὁ ἀρνούμενος τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου καὶ ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν. Ἰσως δὲ αὐτῆς ταύτης τῆς ὠφελείας ἐνεκα προσεέλκυσαν αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι τοὺς πολλοὺς αὐτῶν φίλους καὶ ἠνάγκασαν τοὺς λαοὺς νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν πρὸς τοὺς ἐπιστήμονας αὐτῶν εὐεργέτας. Οἱ μεγάλοι σοφοὶ μένουσι συνήθως ἄγνωστοι εἰς τὸν λαόν, τὸ πολὺ μετὰ θάνατον ἀναγνωρίζονται, ἐὰν ἐπλούτισαν τὸν κόσμον μόνον δι' ἰδεῶν· ἀλλ' οἱ σοφοί, οἱ γνωρίζοντες νὰ μετατρέπωσι τὰ προϊόντα τοῦ νοῦς των εἰς κυκλοφοροῦν νόμισμα, γίνονται ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ἅτε παρέχοντες ἀμέσως αὐτῷ πολυτιμωτάτους θησαυρούς.

Τοιοῦτος ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ ὑπῆρξεν ὁ χημικὸς Ἰουστος φὸν Λίβιχ (Justus von Liebig).

Κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ παρόντος αἰῶνος οὐδεμία ἐπιστήμη ἦτο τοσοῦτω ἀγνωστος εἰς τὸν λαόν καὶ ἀπρόσβατος, καταφρονομένη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν λογίων, ὥσπερ ἡ χημεία. Καταφυγούσα ἀπὸ τῶν μαγικῶν ἐργαστηρίων τοῦ μεσαιῶνος εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν φαρμακοποιῶν, ἐκαλύφθη καὶ ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ λαοῦ διὰ μυστικοῦ πέπλου. Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει τῆς χημείας οὐσίας, ὁ νεαρὸς Λίβιχ ἐγνώρισεν αὐτὴν μόνον ἐκ τῶν πειραμάτων τοῦ πατρὸς του, παρασκευάζοντος χρώματα καὶ διάφορα χημικὰ προϊόντα ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ χρωματοποιῶν καὶ εἰδο-

πώλου, ὅπερ μετέρχετο ἐν Δαρμστάτῃ. Ὡς μαθητὴς ἐν τῷ γυμνασίῳ ὁ Λίβιχ ἦτο ἀπερίσκεπτος καὶ ὀνειροπόλος, μικρὸν προκόπτων· πάντες δὲ ὑπελάμβανον αὐτὸν ὡς προωρισμένον διὰ μικρὰ πράγματα· διὸ ὅταν ποτὲ ὁ διδάσκαλος οἰκτεῖρων αὐτὸν ἠρώτησε τί θὰ γείνη, ὁ δὲ Λίβιχ ἀπεκρίθη ἐτύμως ὅτι θὰ γείνη χημικὸς, διδάσκαλος καὶ συμμαθηταὶ ἐξεργάγησαν εἰς γέλωτας. Μετὰ 10 ἔτη ἀπὸ τοῦ γεγονότος τούτου ὁ Λίβιχ ἦτο καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν Giessen. Ἀλλὰ μέχρι οὗ φθάσῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην διήλθεν ὁδὸν ἀκανθώδη. Οὐδεὶς ἠδύνατο τότε νὰ σπουδάσῃ χημεῖαν ἐν τοῖς γερμανικοῖς πανεπιστημίοις· ἔπρεπε πρὸς τοῦτο νὰ γείνη φαρμακοποιός. Διὸ καὶ ὁ Λίβιχ εἰσῆλθε δεκαπενταετῆς ὢν κατὰ τὴν 1818 εἰς φαρμακείον τι ἐν Ἐπεγγάμ, ὡς μαθητευόμενος, ἐνθα ὅμως μικρὸν διέμεινε· διότι ἐξ ἐκπυρσοκροτήσεως συμβάσεως ἐν πειράματι τινὶ πρὸς παρασκευὴν τοῦ κροτοῦντος ἀργύρου διέκοψε τὴν σειρὰν τῶν φαρμακευτικῶν αὐτοῦ σπουδῶν· πάλιν ὅμως διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ τότε ἡγεμόνος τῆς πατρίδος του κατάρθωσε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ πανεπιστήμια τῆς Βόννης καὶ Ἐρλάγγης, βραδύτερον δὲ νὰ πορευθῇ καὶ εἰς Παρίσιον, τὴν τότε μητρόπολιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἥτις διηρθεῖζε τοὺς σπουδαστὰς τῆς χημείας πρὸς σπουδὴν αὐτῆς, πρᾶγμα, ὅπερ δὲν συνέβαινεν ἐν Γερμανίᾳ. Αὐτὸς διὰ τῶν συστάσεων τοῦ Οὐμβόλδου εἰσῆλθεν εἰς τὸ χημεῖον τοῦ Γάλλου σάκκου, τοῦ μεγάλου φυσικοῦ τοῦ αἰῶνος τούτου Γάλλου χημικοῦ, καὶ ἐνταῦθα ἔθεσε τὰς βάσεις τῶν μελλουσῶν αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Ἀφθόνους ἐντεθῆναι ἀποκομίσας ἐπιστημονικὰς γνώσεις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐνθα διωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος καθηγητῆς τῆς χημείας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Giessen διὰ τῶν συστάσεων τοῦ Οὐμβόλδου, καίπερ ἄγων τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Οἱ συνάδελφοί του δυσμενῶς ἐδέχθησαν αὐτὸν· διότι ἐν τοῖς γερμανικοῖς πανεπιστημίοις ἐπεπόλαζον ἔτι αἱ προλήψεις κατὰ τῆς νέας καὶ τολμηρῶς εἰσβαλούσης ἐπιστήμης, ἥς ἡ ἀξία δὲν εἶχε μέχρι τότε ἀναγνωρισθῇ.

Ἐνταῦθα δὲν θὰ πραγματευθῶμεν τί ὁ Λίβιχ ἔπραξεν ὡς φυσιοδίφης καὶ καθηγητῆς ἐν Giessen, ὕστερον δὲ καὶ ἐν Μονάχῃ· αὐτὰ τὰ σημερινὰ πανεπιστήμια εἰσὶν αἱ ζῶσαι τούτου ἀποδείξεις. Ἡ χημεία, οὐτιδανὴ καὶ ῥυπαρὰ κατὰ τὴν νεότητά τοῦ Λίβιχ, ἀποκατέστη σήμερον δυνάμις· ὡς ἀνάκτορα δὲ διαπρέπουσι τὰ χημικὰ ἐργαστήρια, ἐν οἷς μαθηταὶ τοῦ Λίβιχ, κατὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθείσας μεθόδους, ἔχοντες καὶ ἀφθονὰ πρὸς διδασκαλίαν βοηθήματα, ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἐν τῇ προκειμένῃ μελέτῃ θέλομεν μόνον ἐπιστήσαι τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν ἐπὶ δύο

ἀμέσων εὐεργετημάτων, ἅτινα ὁ Λίβιχ παρέσχετο εἰς τὸν λαόν, προκαλέσας δι' αὐτῶν καταφανῆ αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου καὶ ἐπὶ τὰ βελτίω τροπὴν τῆς διατροφῆς καὶ τῆς υγείας τῶν πολιτῶν. Τὸ ἐν τῶν εὐεργετημάτων τούτων ἀφορᾷ ἰδίως τὴν γεωπονίαν.

«Φαίνεται σχεδὸν ἀπίστευτον», λέγει μαθητὴς τοῦ Λίβιχ, ὁ Dr Kobbé, ἐν σχεδιάσματι βιογραφικῷ εἰκονίζοντι τὸν δραστήριον νοῦν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ διδασκάλου, «πῶς ἐνθ' ἐπὶ αἰῶνας οἱ ἄνθρωποι μετέρχοντο τὴν γεωργίαν καὶ ἐνόμιζον, ὅτι ἀσκοῦσιν αὐτὴν κατὰ φύσιν, στήριζόμενοι ἐπὶ τῆς πολυχρονίου πείρας, πῶς χημικὸς γερμανὸς, οὐδέποτε χρηματίσας γεωπόνος, μὴ ἐγγίσας ποτὲ ἄροτρον, οὔτε καλλιεργήσας ἀγρὸν, ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ γραφείου του τρόπους καλλιεργείας τῆς γῆς κατὰ πολὺ προσοδοφόρους, καὶ πῶς διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνευρέσεως τῶν φυσικῶν νόμων τῆς γεωργίας ἐγένετο ὁ αἴτιος τοῦ ν' ἀρχίσῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ γεωργία ν' ἀσκήται ἀληθῶς μετὰ λόγου.» Ἐν τούτοις εἶνε εὐνόητον, ὅτι ἡ γεωργία ἐξαρθᾷται οὐσιαστικῶς ἐκ τῶν γνώσεων περὶ τῆς θρέψεως τῶν φυτῶν· τὰς γνώσεις δὲ ταύτας ὀφείλομεν τῷ Λίβιχ. Ἐκαστος γινώσκει, ὅτι ἐὰν ζῶν τι ἀποστερήσωμεν μικρὸν κατὰ μικρὸν τῆς τροφῆς ἢ δώσωμεν αὐτῷ τροφὴν ἀκατάλληλον πρὸς τὴν φύσιν αὐτοῦ, μαραινέται καὶ θνήσκει· πρῶτος ὅμως ὁ Λίβιχ ἐδίδασκεν, ὅτι καὶ τὸ φυτὸν ἔχει ἀνάγκην τροφῆς, ἣν παραλαμβάνει διὰ τῶν φύλλων μὲν ἀπὸ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, διὰ τῶν ριζῶν δὲ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, καὶ ὅτι αἱ τροφαὶ αὗται εἰσι ποικίλαι κατὰ τὴν φύσιν, μάλιστα δὲ καὶ ὅπως ἰδιάζουσιν εἰς ἕκαστον φυτόν. Ἀγρὸς μὴ περιέχων τὰς χημικὰς ἐνώσεις, ἥτοι τὰς οὐσίας τὰς χρησίμους πρὸς αὐξήσιν ὅλων σχεδὸν τῶν φυτῶν, δηλ. τὰ ἄλατα τοῦ καλίου καὶ τῆς τιτάνου, τὰ ἄλατα τοῦ φωσφορικοῦ καὶ πυριτικοῦ ὀξέος κ.τ.λ., θὰ παραγάγῃ ἀθλίους καρπούς, οἷς δὴποτε καλλιεργείας καὶ ἐπιμελείας τυγχάνων. Ἐὰν καύσωμεν φυτόν τι, ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ τέφρᾳ τὰ ἄλατα, ἅτινα παραληφθέντα ἀπὸ τοῦ ἐδάφους διενεμήθησαν εἰς τὰς ρίζας, τὸ στέλεχος, τὰ φύλλα καὶ τοὺς καρπούς. Ὑποτιθεμένου λοιπόν, ὅτι τὸ ἔδαφος ἦτο ἀπ' ἀρχῆς πλούσιον ἐκ τοιούτων θρεπτικῶν οὐσιῶν, καθ' ἕκαστον θερισμὸν καθίσταται πτωχότερον· καὶ ἂν αἱ ἀπώλειαι αὗται δὲν ἀντικατασταθῶσι, θέλει ἐπέλθῃ ἐντελής τοῦ ἐδάφους πτώχευσις. Τὴν ἀπώλειαν ταύτην τῶν θρεπτικῶν τοῦ ἐδάφους οὐσιῶν ἀνεπλήρουν ἐν μέρει κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους διὰ προσθήκης κόπρου ζῶων ἐπὶ τῶν ἀγρῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη ἀναπλήρωσις οὐδέποτε ἐγένετο ὅσον καὶ ὅπως ἔπρεπε, παρερχομένων τῶν ἐτῶν καὶ πτωχεύοντος ἀδιαλείπτως τοῦ ἐδάφους διὰ τῆς ἀρπαγῆς, ὅπως καλεῖ αὐτὴν ὁ Λίβιχ, τῶν οὐσιῶν τούτων, ἐ-

πῆλθον δεινὰ ἐπακόλουθα· καὶ αἱ εὐφορώταται χῶραι τῆς ἀρχαιοῦς, Ἑλλάς, Ἰταλία καὶ αὐτὴ ἡ Σικελία, τὸ ἀρχαῖον σιτοφυλακεῖον τῆς Ἰταλίας, ἐγένοντο ἄκαρποι, διότι οἱ ἄνθρωποι ἀδιακόπως ἐθέριζον ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μὴ προσθέτοντές τι εἰς αὐτό.

Ὅλα ταῦτα φαίνονται νῦν εὐνόητα· πρὸ 50 ὁμῶς ἐτῶν οὔτε ἐφαντάζοντο ποτε, ὅτι τὰ ἐν τῇ τέφρᾳ τῶν φυτῶν εὐρισκόμενα ἄλατα εἶνε ἀναγκαῖα πρὸς αὐξήσιν τῶν φυτῶν, μάλιστα δὲ ἐνόμιζον, ὅτι τὸ φυτὸν ἐγένετο τὰς ὀρυκτὰς ταύτας οὐσίας διὰ τῆς ἐν αὐτῷ δῆθεν ἐνοικουμένης ζωικῆς δυνάμεως. Προαχθεῖσιν δ' εἰς φῶς τῶν θεωριῶν τούτων καὶ ἐφαρμοσθεῖσιν ἐπὶ τῆς γεωπονίας, ἐδιδάχθη ὁ γεωπόνος πῶς ν' ἀσφαλίσῃ τὴν γονιμότητα τῶν ἀγρῶν, πῶς νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἔδαφος εἰς καρποφόρον, πῶς νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς προσόδους τῶν κτημάτων. Τοῦτο δὲ καὶ μόνον εἶνε ἴσως τὸ μεγαλύτερον τοῦ Λίβιχ ἔργον, ὅπερ καὶ ἀπθανάτισεν αὐτὸν ὡς ἀναμορφωτὴν τῆς γεωργίας.

Δὲν ἠδυνήθη ὅμως ὁ Λίβιχ καὶ ἄνευ πολλῶν κόπων καὶ ἀγώνων νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς δοξασίας του ταύτας εἰς τὸν λαόν. Μάτην ἐπὶ ὀλόκληρον ἔτη ἠγωνίζετο νὰ κωλύσῃ τὴν μεγάλην ἐξαγωγὴν τῶν συλλεγομένων ὀστῶν ἀπὸ Γερμανίας εἰς Ἀγγλίαν. Αἱ γερμανικαὶ κυβερνήσεις δὲν ἐνόουν χημεῖαν! Μάτην ἐδίδασκε τοὺς γεωπόνους, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ κοπρίζωσι τοὺς ἀγρούς διὰ κόπρου ἐξ ὀστῶν ἀποτελουμένης, διότι τοιοῦτο τρόπον ἀποδίδουσιν εἰς τὸ ἔδαφος τὴν φωσφορικὴν τίτανον, ἣν τὰ φυτὰ ἀφῆρσαν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ μεταβίβασαν εἰς τὸ σῶμα, ἰδίως δὲ εἰς τὰ ὀστά τῶν ζῶων. Οἱ γεωπόνοι ἐκώφεον, μὴ ἀνευρίσκοντες τὴν φωσφορικὴν τίτανον εἰς τὰς κληρονομηθείσας ἀπὸ τῶν αἰώνων περὶ κοπρίσεως τῶν ἀγρῶν συνταγὰς. Ἰσως δὲ καὶ ὁ Λίβιχ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς δὲν διεκονίωσεν τὴν συμβουλὴν ὁρθῶς, παρασυρθεὶς εἰς ὑπερβολὰς ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἀγῶνος. Πεισισμένος περὶ τῆς ὁρθότητος τῆς δι' ὀρυκτῶν οὐσιῶν κοπρίσεως ἀπέδωκε μικροτάτην μόνον ἀξίαν εἰς τὴν ἐξ ἀζωτούχων οὐσιῶν κόπρον· τὰ δὲ ὀστά, ἅτινα συνίστα πρὸς ἄμεσον χρῆσιν καὶ ἄνευ προηγουμένης ἐτοιμασίας δὲν ἐπετύγγανον τοῦ σκοποῦ, διότι ἀνθίσταντο εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ἀποσύνθεσιν, καὶ ἐπομένως ἔμενον ὅπως ἀχρηστοὶ εἰς τὰ φυτὰ. Μετὰ ταῦτα ὅμως ὁ Λίβιχ διορθώσας τὸ σφάλμα του ἐδίδασκε τὴν διὰ λυσιν τῶν ὀστῶν διὰ θεϊκοῦ ὀξέος. Οὕτω δὲ παρήγαγε νέον εἶδος βιομηχανίας ὠφέλιμωτάτων εἰς τὴν γεωπονίαν, τὴν ἐν ἐργοστασίοις κατασκευὴν τῶν φωσφορικῶν ἁλάτων πρὸς λίπανσιν τῶν ἀγρῶν.

Ἐν τούτοις, καίπερ ὑπαρχουσῶν μεγάλων ἀντιστάσεων, αἱ θεωρίαι αὐτοῦ εἰσῆγοντο μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὴν γεωπονίαν. Καὶ αὐτὸς δ

εις νεωτερισμούς τοσούτω απροθυμότητας χωρικής επείσθη τέλος, ότι η λίπανσις του εδάφους δι' όστένης κόπρου και άλλων φωσφορούχων και καλιούχων αλάτων αυξάνει ούσιωδώς την γονιμότητα των γαιών. Συνετέλεσαν δὲ πρὸς αναγνώρισιν τῆς ἀληθείας ταύτης καὶ τὰ ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα ἅτινα ἐπετεύχθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ· διότι αὐτόθι μεταχειρισθέντες τὴν νέαν κόπρον, εἶδον τὴν συγκομιδὴν τῶν ἐρυθρῶν τεύτλων, κοινῶς παντζαρίων ἢ κοκκινούρουλιων καλουμένων, διπλασιαζομένην. Ἐκτοτε ἡ χρῆσις τῶν αλάτων τούτων διεδόθη ταχέως εἰς Γαλλίαν, Γερμανίαν καὶ Ἀμερικὴν, πολλοὶ δὲ τῶν ἐσθιόντων σήμερον ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις τὸν καλὴς ποιότητος σίτινον ἢ καὶ κρίθινον ἄρτον ἀγνοοῦσιν ὅλως, ὅτι τὴν ἐπὶ τὰ βελτίω ταύτην τροπὴν τῆς τροφῆς των ὀφείλουσι τῷ Λίβιχ.

Ἡ χρῆσις τῆς φωσφορικῆς τιτάνου, πρωωρισμένη πρότερον μόνον πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ φωσφόρου, ἐπεξετάθη κατόπιν ἐπὶ τοσούτον ὥστε τὰ ὀστᾶ δὲν ἐξήρουν πλέον πρὸς τοῦτο, διὸ ἐγένετο σκέψις περὶ εὐρέσεως νέων πηγῶν. Τότε ἤρχισε τὸ ἔργον τῶν γεωλόγων, οἵτινες ἀνεκάλυψαν τὴν φωσφορικὴν τίτανον ἐντός τῶν κόλπων τῆς γῆς ὡς ὀρυκτὸν, διὸ καὶ πολλὰ πλοῖα φέροντα φορτίον ἐκ τοῦ σπουδαίου τούτου ὀρυκτοῦ ἤρχισαν ἔκτοτε νὰ πλέωσιν ἐξ Ἰσπανίας καὶ άλλων ἀπωτέρων χωρῶν εἰς Γερμανίαν, ἐνθα κατεργαζόμενον χημικῶς τὸ ὀρυκτὸν τοῦτο περαιτέρω παρεδίδετο πρὸς λίπανσιν τῶν ἀγρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλην πηγὴν ἐξαγωγῆς τροφῆς ἀπαιτήτου τῶν φυτῶν κατέδειξεν ὁ Λίβιχ εἰς τοὺς γεωπόνους· τὰ περιττώματα δηλαδὴ τῶν μεγάλων πόλεων, τὰ μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων θεωρούμενα ὅλως ἄχρηστα καὶ μόνον ὡς βλαβερά τῆς δημοσίας υἱείας. Ὡς γνωστὸν τὰ περιττώματα ταῦτα χύνονται εἰς τοὺς μεγάλους ποταμούς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἢ διαφυλάττονται ἐντός τῶν οἰκιῶν, ἢ τὸ πολὺ χρησιμοποιοῦνται ἐνιαχοῦ ὡς κοπρόκονις (poudrette), δηλαδὴ ὡς οὐσία περιέχουσα μικρότατον μέρος τῶν σπουδαίων ἀμμωνιακῶν καὶ φωσφορικῶν αλάτων, ἅτε συνισταμένη μόνον ἀπὸ τὰς ἀποχωριζόμενας στερεὰς οὐσίας τῶν περιττωμάτων. Ἀδιακόπως ὁ Λίβιχ κατεδείκνυε τὴν ἀνάγκην τοῦ ν' ἀποδίδωνται εἰς τοὺς ἀγρούς ἐκ τῶν ὀποιῶν κατάγονται οἱ πρὸς ζημίαν τῆς γεωργίας ἀπορρίπτομενοι οἱ πρὸς θησαυροί. Ἀνέμνησε τὸ παράδειγμα τῆς Κίνας, ἥτις εἰ καὶ τρέφει πυκνότερον πληθυσμὸν, δὲν εἰσάγει ὅμως εἰς τὸ κράτος τῆς κομπολιπάσματα, διότι δὲν ἀφίνει ν' ἀπολεσθῇ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τῶν περιττωμάτων τῶν πόλεων. Ἐδείξε τοὺς γεωργούς ἐν Φλανδρίᾳ καὶ Ἀλσατίᾳ, οἵτινες μεταχειρίζονται «τὴν Φλανδριανὴν κόπρον» καθιστῶσι τοὺς ἀγρούς των γονιμωτάτους. Ἐχαρακτήρι-

σεν ὡς ἀντικρὺς ἀνόητον σπατάλην τὸ νὰ μεταφέρωσι τὰ πλοῖα ἐκ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν τὸ κομπολιπάσμα τὸ καλούμενον Gouano, ἐνῷ τόσα ἄχρηστα λιπάσματα μολύνουσι τὸν ἀέρα καὶ τὸ ἔδαφος τῶν πόλεων. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τῶν παρατηρήσεων τούτων ὑπῆρξεν ἐπίσης ἐπιτυχὲς καὶ συνετέλεσε πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν περιττωμάτων ἀπὸ τῶν πόλεων, ἂν καὶ ἡ μέριμνα αὕτη ἐλήφθη μᾶλλον ὑπὲρ τῆς υἱείας τῶν κατοίκων ἢ ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας. Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν δευτέραν εὐεργεσίαν τοῦ Λίβιχ.

Αἱ αὐταὶ σκέψεις, αἵτινες ὠδήγησαν αὐτὸν πρὸς ἐρευναν τῆς θρέψεως τῶν φυτῶν, ὠδήγησαν καὶ πρὸς τὴν ἐρευναν τῆς θρέψεως τοῦ ζωικοῦ σώματος. Κατέδειξε δὲ ὅτι ἅπαντα τὰ ζῷα, ἐν οἷς καὶ ὁ ἄνθρωπος, προσλαμβάνουσιν ἤδη ἔτοιμα καὶ παρασκευασμένα τὰ κύρια τοῦ αἵματος αὐτῶν συστατικά, ὅτι πρὸς θρέψιν τοῦ ζώου χρησιμεύουσι δύο εἰδῶν τροφαί, αἱ μὲν πρὸς πλάσιν τοῦ αἵματος, καὶ αὗται εἰσὶν αἱ ἀζωτοῦχοι λευκωματώδεις οὐσίαι, αἱ δὲ πρὸς παραγωγήν θερμότητος ἐν τῷ σώματι, καὶ αὗται εἰσὶ τὰ μὴ ἀζωτοῦχα λίπη, καὶ ὅτι τὸ λίπος ἐν τῷ σώματι δύνανται νὰ κατασκευάσωσι καὶ ἄλλαι οὐσίαι μὴ λιπαραί, π. χ. τὸ ἄμυλον ἢ σάκχαρις. Καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς δὲ ταύτας ἐργασίας, ἰδίως δὲ τὰς ἐρεῦνας περὶ τοῦ κρέατος καὶ τῶν συστατικῶν τῶν μυῶν, ὁ Λίβιχ ἐχρησιμοποίησε πρὸς ὄφελος τοῦ λαοῦ· ἐκ τούτου δ' ἐγένετο καὶ τὸ ὄνομα του γνωστὸν εἰς πάντα τὰ στρώματα τῆς κοινωνίας. Ποία μὴτηρ μὴ δυναμένη αὐτὴ νὰ θρέψῃ τὰ τέκνα τῆς δὲν ὑλόγησε τὸ ὄνομα του διατηρήσασα ταῦτα ἐν τῇ ζωῇ διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, καθ' ὃν τρόπον ὁ Λίβιχ ἐδίδασκε; Ποῖος δὲ ἀσθενὴς ἀναρρώωνών δὲν εὐχαρίστησεν αὐτὸν, ὅταν ἀέκτισε τὰς ἀπωλεσθείσας δυνάμεις τραφεῖς διὰ τοῦ ζωμοῦ τοῦ Λίβιχ; Πόσας δὲ τέλους εὐχαριστίας δὲν ὀφείλομεν αὐτῷ, ὅλοι ἡμεῖς, υἱεῖς τε καὶ νοσοῦντες, ναῦται, ὁδοιποροὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις, στρατιῶται ἐν τοῖς καταυλισμοῖς καὶ ταῖς ὁδοιπορίαις, διὰ τὸ ἐκχύλισμα τοῦ κρέατος, ὅπερ ὁ Λίβιχ ἐφεύρεν;

Ὁ Λίβιχ πρὸ πολλοῦ ἐπεθύμει καὶ ἡῤχετο, ὅπως ἐπιχειρηματίας τις ἀναλάβῃ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἐκχυλίσματος τοῦ κρέατος ἐν χώραις ἐνθα ἡ ἀξία τῶν κτηνῶν καὶ ἰδίως τοῦ κρέατος ἦτο ἀσήμαντος καὶ ἐνθα, ὅπως π.χ. ἐν τῇ δυτικῇ Ἀμερικῇ, φονεύουσι κατ' ἔτος ἑκατομμύρια βοῶν μόνον διὰ τὰ δέρματα αὐτῶν, ἐν μέρει δὲ καὶ διὰ τὰ ὀστᾶ, καὶ ἀπορρίπτουσιν ὡς ἄχρηστον τὸ πολὺτιμον κρέας. Ἡ εὐχή του δὲ αὕτη ἐπληρώθη παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν πρὸ δώδεκα ἐτῶν. Ἐν τῇ πόλει τῆς δυτικῆς Ἀμερικῆς Frey-Bentos ἰδρύθη κατὰ τὸ 1864 ἐργοστάσιον, τὸ ὁποῖον μεταχειρίσθη τὸ πρὶν μηδεμιᾶς

ἀξίας μέγα ποσὸν τοῦ κρέατος τῶν ἐπὶ τῶν ἀπεράντων λιμῶνων τῆς Λαπλάτας νεομένων ἀγελῶν τῶν βοῶν, καὶ τὸ ὁποῖον καταναλίσκει σήμερον ἔτησίως 150,000 βόας πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἐκχυλίσματος τοῦ Λίβιχ, τοῦ ἐντελῶς ἀντικαθιστῶντος τὸ ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ ἀδιακόπως αὐξανόμενον κατὰ τὴν ἀξίαν κρέας. Διηγεῖται δὲ αὐτὸς οὗτος ὁ Λίβιχ, ὅτι πολλὰς εὐφροσύνας ἡσθάνθη κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ βίου του, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπληρώθη ἡ καρδίᾳ του μεγαλητέρας χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως, ἢ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐνεχείρισαν αὐτῷ τὴν πρώτην φιάλην, πλήρη ἐκχυλίσματος κρέατος ἐκ τῆς πόλεως Frey-Bentos.

Ἀνωτέρω εἶδομεν, ὅτι τὸ ἐκχύλισμα τοῦ κρέατος τοῦ Λίβιχ ἀντικαθιστᾷ τὴν χρῆσιν τοῦ κρέατος· τοῦτο ὅμως εἶνε ἐν μέρει μόνον ὁρθόν· διότι ὡς ἐκ τῶν οὐσιῶν αἱ περιέχει δὲν δύναται νὰ κληθῇ τροφή κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως ταύτης σημασίαν, οἱ δὲ ἐκλαβόντες αὐτὸ ὡς τοιοῦτον ἠπατήθησαν εἰς τὰς προσδοκίας των. Μὴ περιέχον οὐδὲ ἔχνος λευκώματος καὶ λίπους, οὕτε βλένναν δυναμένην πῶς ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ λεύκωμα ἐὰν πεφθῇ ὑφ' ὑγιῶς στομάχου, ὡς κύρια συστατικὰ ἐνέχει ἄλλα καὶ μάλιστα ἄλατα τοῦ καλίου· ἐπομένως ἔχει τὴν ἀξίαν τοῦ ἡμετέρου ἐκ κρέατος ζωμοῦ (boullion), ὅστις εἰ καὶ παραγόμενος ἐκ τῆς θερμικωτέρας τῶν τροφῶν ἡμῶν, τοῦ κρέατος, περιέχει τὰ αὐτὰ οἷα καὶ τὸ ἐκχύλισμα συστατικὰ εἰς μικρότερον ποσόν, καὶ ἐπομένως καὶ αὐτὸς ἐσφαλμένως θεωρεῖται ὡς τροφή· διότι διὰ τοῦ θρασμοῦ τὸ κρέας ὑφίσταται ποικίλας χημικὰς ἀλλοιώσεις, τὸ λεύκωμα αὐτοῦ πηγνύται καὶ ἐξαφρίζεται μετὰ τοῦ ἀφροῦ, τὰ δὲ ἐναπομένοντα ἐν τῷ ζωμῷ ἄλλα δὲν γίνονται σὰρξ τοῦ σώματος, οὕτε θερμότης, ἀλλ' ἐνεργοῦσιν ὡς ἐπακτικά, ἐρεθίζοντα τὰ νεῦρα καὶ δι' αὐτῶν τοὺς ἀδένες, προκαλοῦντα ἐντονωτέραν τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, ἰδίως ὅταν ἡ νευρική δύναμις εἶνε ἐκασθενωμένη. Ὡστε τὸ ἐκχύλισμα τοῦ κρέατος καὶ τὸν ζωμὸν καταλεκτέον μετὰ τῶν ἀρωμάτων, τοῦ τεύου, καφῆ καὶ λοιπῶν ποτῶν εἰς τὰς τροφὰς τὰς καλουμένας ἡδύσματα. Δὲν ἔπεται δ' ἐκ τούτου, ὅτι ὡς τοιαύτη τροφή εἶνε τι περιττὸν καὶ σκοποῦν μόνον τὴν τέρψιν τοῦ φάρυγγος καὶ τῆς γλώσσης, ἀλλ' ὅτι ἐπιδρῶν ἐπὶ τῆς ἀφομοιώσεως τῶν προσληφθεισῶν τροφῶν, συντελεῖ τὰ μέγιστα πρὸς θρέψιν τοῦ σώματος. Κατὰ τί ἡ θελὲν ὠφελήσει ἡμᾶς ἡ ἰσχυρωτάτη τροφή, ὅταν οἱ ἀδένες τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, ἀπὸ τῶν σιολογόνων ἀδένων τοῦ στόματος μέχρι τῶν πεψινογόνων τοῦ στομάχου καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος, ἡμέλουν τοῦ ἔργου των καὶ δὲν ἀπέκρινον τοὺς χυμούς, ὧν ἔργον εἶνε τὸ μεταβάλλειν κατὰ μικρὸν τὰς προσληφθείσας τροφὰς, μέχρις οὗ γίνωσιν αἷμα τοῦ σώματος ἡμῶν;

Ἐνῷ δὲ πρότερον βραζομένου τοῦ κρέατος καὶ μεταχειριζομένων ἡμῶν τὸν ζωμὸν ἀφηρεῖτο ὁ ἀληθὴς τοῦ κρέατος προορισμὸς ὡς τροφῆς, ὁ Λίβιχ διδάξας νὰ παρασκευάζωμεν ζωμὸν διὰ μικρὰς τιμῆς ἐπίσης νόστιμον καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας, καὶ οὕτω νὰ χρησιμοποιῶμεν ἄλλως τὸ κρέας, παρέσχεν ἀνεκτίμητον ὑπηρεσίαν.

Οὕτως ὁ Λίβιχ μεταχειρισθεὶς τὴν ἐπιστήμην ἀληθῶς ὑπὸ τὴν καλὴν αὐτῆς ἐννοιαν πρὸς γυνικὸν ὄφελος ἐγένετο εὐεργέτης τοῦ λαοῦ. Οὕτως ἡ ἐπιστήμη ἐγένετο δύναμις, ἥτις ἐξεληθούσα τοῦ σπουδαστηρίου καὶ τοῦ χημικοῦ ἐργαστηρίου ἀπέδωσε νέαν δύναμιν εἰς τοὺς ἐξηγούμενους ἀγροὺς καὶ παρέσχεν εἰς τὸν ἀθημονοῦντα περὶ τῆς τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου μέσον ἀπὸ τῶν ἀπωτάτω χωρῶν ἀντικαθιστὸν τὴν ἐλλιπῆ αὐτοῦ τροφήν. (Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ). Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

Ἦν τις συγγράμματος τῆς σοφῆς Σιννίδος Πάν-σέ-πᾶν παραθέτομεν τὸ ἐπόμενον ἀρθρίδιον διὰ νὰ γείνη γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅποιας ὁρῆς ἀρχαῖς περὶ γυναικὸς ἐπείσθεν οἱ Σῖναι πρὸ διασχίλων περίπου ἐτῶν. Ἡ Πάν-σέ-πᾶν ἐγεννήθη ἐν Πακίῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος. Ἐξ ἀπαιθῶν ὀνύγων ἔτρεφεν ἔρωτα πρὸς τὴν σπουδὴν, νομικοῦ καὶ ἐν ἡλικίᾳ δεκατεσσάρων ἐτῶν νέον τινα μανδραγόρειον, ἀφιερῶν εἰς τὰ συζυγικά καθήκοντα καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων. Νεωτάτη μένισα χήρα ἀπεσύρθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Πάν-κοῦ, ἱστοριογράφου τῆς αυτοκρατορίας, καὶ ἀπεφάσισε νὰ διανύσῃ τὸν ἐπίλοιπον βίον ἐν τελείᾳ μονώσει καὶ νὰ ἐπιζητήσῃ εἰς τὴν ἀνέγνωσιν καὶ τὴν μελέτην παραμυθίαν τῆς λύπης τῆς. Ὁ Πάν-κοῦ σιν καὶ τὴν μελέτην παραμυθίαν τῆς λύπης τῆς. Σικατεγίνετο τότε εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν Χρονικῶν τῆς Σιννίδος αυτοκρατορίας καὶ εἰς ἄλλα συγγράμματα, δὲν ἀπηξίωσε δὲ νὰ ποιήσῃ τὴν ἀδελφὴν του συμμέτοχον τῶν ἔργων του, ὅσας δὲ ἀνεγίνωσκεν εἰς ἐπήκοον τοῦ αυτοκράτορος, ἢ καὶ άλλων φίλων χωρὶς ἐκ τῶν συγγραμμάτων του, ἔλεγεν ὁ δίκαιος ἀδελφός· τοῦτο μὲν τὸ ἄρθρον ἐπεχειρήσθη ὁ Πάν-κοῦ, τοῦτο δὲ ἡ Πάν-σέ-πᾶν. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Πάν-κοῦ, ὁ αυτοκράτωρ ἐνετείλατο τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ νὰ συμπληρώσῃ καὶ ἐπιθεωρήσῃ τὰ ἡμιτελῆ ἔργα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, τῶν ὀποιῶν ἡ μετὰ τινα χρόνον δημοσίευσσις τοσούτην περιποίησεν αὐτῇ ὁδόν, ὥστε ὁ αυτοκράτωρ διώρισεν αὐτὴν νὰ διδάξῃ εἰς τὴν αυτοκρατείαν σύγγυόν του τὴν ποίησιν, τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν ἱστορίαν. Σ. τ. Δ.

ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΛΕΙΕΡΑΣΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Τέσσαρα τινὰ καθιστῶσι τὴν γυναῖκα ἀξίεραστον· ἡ ἀρετὴ, ὁ λόγος, ἡ ὄψις καὶ αἱ πράξεις. Καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ ᾔη ἐδραία, ἀκεραία καὶ ἀγνή πάσης ὑπονοίας. Εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εὐσημοσύνη, γλυκύτης, μέτρον· οὐδὲ σιωπηλὴ νὰ ᾔη, οὐδὲ πολύλογος, καὶ νὰ ἀπέχῃ τῶν χυδαίων καὶ ποταπῶν ἐκφράσεων, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ἐπιζητῇ τὰς τετορνευμένας καὶ ἀσυνήθεις πρὸς ἐπίδειξιν δῆθεν εὐφυΐας. Ἄν ἐσπούδασε καὶ ἀπέκτησῃ γνώσεις ἀρκετὰς, ἅς μὴ ζητῇ νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν σοφίας· διότι ἀηδίαν προξενοῦσιν αἱ γυναῖκες, ὅσαι ὀμιλοῦσιν ἀκαταπαύστως σχεδὸν περὶ ἱστορίας, φιλολογίας καὶ ποιήσεως· τούτων δὲ μεγάλως ὑπολήπτονται ἐκεῖναι ὅσαι, ἂν καὶ ᾔη γνωσταὶ ἐπὶ μαθήσει, σπανιώτατα περὶ

υψηλὸν ζήτημάτων συνδιαλέγονται καὶ μόνον δ-
σάκις ἡ χρεία τὸ καλέσῃ.

Καὶ τὰ θέλγητρα πρὸς τούτοις τῆς μορφῆς,
οἷον ἡ ἀρμονία, ἡ εὐκαμψία, ἡ ἀδρότης τοῦ σώ-
ματος, καὶ ἐν ἄλλοις λόγοις τὸ κοινῶς καλούμε-
νον κάλλος, συντελοῦσι βεβαίως εἰς τὸ ἀξιέρε-
στον τῆς γυναικὸς, δὲν εἶνε ὅμως καὶ οὐσιώδεις
προσόν, οὐδὲ πρέπει ἡ γυνὴ νὰ ἐπιζητῇ διὰ τοῦ
κάλλους τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων. Τὸ κάλλος δὲν
εἶνε ἐπιζητητὸν ἀγαθὸν καὶ ἐπομένως δὲν δυνά-
μεθα ν' ἀπαιτήσωμεν παρὰ τῆς γυναικὸς φυσικὰ
προτερήματα καὶ χάριτας· οὐχ ἦττον ὅμως ἡ
γυνὴ φαίνεται πάντοτε ὥραία εἰς τὸν σύζυγόν
της ὅταν ἔχῃ ἱλαρὸν τὸ βλέμμα, γλυκεῖαν τὴν
φωνήν, κόσμια καὶ καθάρια τὸ σῶμα καὶ τὸν ἱ-
ματισμὸν, φιλοκαλίαν καὶ εὐπρέπειαν περὶ τὸν
καλλωπισμὸν καὶ σεμνοπρέπειαν εἰς τοὺς λόγους
καὶ τὴν ἄλλην αὐτῆς συμπεριφορὰν.

Αἱ πράξεις τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ ᾔνε πάν-
τοτε εὐσημεοὶ καὶ νὰ προτίθενται τὴν εὐαρέ-
στησιν τοῦ συζύγου, τὸν παραδειγματισμὸν τῶν
τέκνων καὶ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ τὴν οἰκιακὴν οἰ-
κονομίαν· νὰ γίνωνται δὲ πᾶσαι ἐν ἀρμοδίῳ
χρόνῳ καὶ οὔτε μετὰ σπουδῆς μεγάλῃς, οὔτε
μετὰ νωθρότητος, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς καὶ ἐ-
πιμελείας, χαριέντως καὶ ἀφελῶς.

Εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὸ κατωτέρω ἀρθρίδιον, τὸ ὁ-
ποῖον εὐμενῶς ἐχορήγησεν ἡμῖν ἕνως τις λόγιος παρ' ἡ-
μῖν διατρίβων, περὶ τῶν ἐργασιῶν διαφόρων φιλολόγων καὶ
τοπογράφων ἐπιστημόνων Γερμανῶν πρὸς σχεδιογράφειαν
τοπογραφικοῦ σχεδίου τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα χρησιμεύῃ εἰς φι-
λολογικὰς μελέτας. Ἐκ τοῦ ἀρθρίδιου τούτου θέλει μᾶλλον
ἀναγνώστης ὁποῖα προθυμία καὶ ὁποῖα συνδρομὴ κατεβά-
λεται πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου τούτου, ἐκτελουμένου
ἤδη παρ' ἡμῖν ἐν πάσῃ ἡρεμίᾳ καὶ ἀθορύβῳ, ὡς ἀρμόζει
εἰς τὰς ἀληθεῖς, σπουδαίας καὶ εὐκαρινεῖς ἐπιστημονικὰς
μελέτας.

Τοιαύτη ἐργασία, ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ ἐδάφους τῆς Ἀττικῆς
γινόμενη, ἐργασία, ἥς προηγήθησαν μυρία ἄλλα, τιμᾷ
τοὺς ἐργάτας καὶ τὴν πατρίδα αὐτῶν, ὑπόκειται δὲ καὶ ἀ-
ξιομίμητον παράδειγμα σὺν ἄλλοις πολλοῖς προγενεστέροις
εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἑλλάδος, διδάσκουσα, ὅτι ἀφελου-
σι γενναϊοτέραν μὲν συνδρομὴν εἰς τὴν ἐπὶ παντὸς κλάδου
ἐπιστημονικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ τύπου, πλειοτέραν δὲ καὶ
καθολικωτέραν μέριμναν περὶ αὐτῆς, ἀξίαν τῆς ἱστορίας
τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ εὐγενούς γοήτρου, ὅπερ ἐμπνέει τὸ
ὄνομα τούτου καὶ ἀξίαν τῆς θέσεως, ἣν κατέχει μετὰ
πάντων τῶν ἄλλων ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἑθνῶν.

Σ. τ. Δ.

Περὶ τοῦ νέου τοπογραφικοῦ σχεδίου τῆς ΑΤΤΙΚΗΣ

Ὑπάρχουσι σπουδαῖοι κλάδοι τῆς ἀρχαιολο-
γικῆς ἐπιστήμης, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τοῦ φιλολόγου
μόνον καὶ ἀρχαιολόγου δὲν δύνανται ἀρκούντως
νὰ καλλιεργηθῶσιν· οἷον, κυρίως, ὁ κλάδος τῆς
ἀρχαίας τοπογραφίας, ὅστις ἀπαιτεῖ ἐξησκήμενον
ὀφθαλμὸν ὡς πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ ἐδάφους, καὶ
χεῖρα ἐπιτηδεύουσαν πρὸς παράστασιν αὐτοῦ. Αὐ-
ταὶ εἰσὶν ἐπιτηδεύσεις, οἷαι κυρίως εἰς τὰ γε-
νικὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν στρατῶν ἐπιτελεῖα ἀνα-
πτύσσονται. Εὐτυχῶς ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ γερμα-

νικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου εὐρίσκεται ἀνὴρ μεγά-
λην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν κεκτημένος, ἀνὴρ, ὁ-
στις ὁ ἴδιος σπουδαίως συνετέλεσεν εἰς τὴν
προαγωγὴν καὶ ἐξακριβώσιν τῆς κλασσικῆς το-
πογραφίας. Διὰ τοῦτο ὁ καθηγητὴς Ἑρνέστος
Κούρτιος πλήρης πεποιθήσεως ἀπετάθη κατὰ τὸ
ἔτος 1862 πρὸς τὸν κόμητα Μόλτκε, καὶ ἔλα-
βε δι' αὐτοῦ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ στρατηγοῦ
φόν Στράντζ, μεθ' οὗ ἐπροσπάθει νὰ ἐξακριβώ-
σῃ τὸ ὁχυρωτικὸν σύστημα τῶν ἀρχαίων Ἀθη-
νῶν, καθὼς παριστάνεται νῦν εἰς τοὺς «ἐπτά
πίνακες» τῆς τοπογραφίας τῶν Ἀθηνῶν. Αὕτη
ἡ σχέσις μετὰ τοῦ γερμανικοῦ γενικοῦ ἐπιτε-
λείου καὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς κλασσικῆς φιλολο-
γίας ἐγενεὶν ἕκτοτε ὁσημέραι στενωτέρα καὶ
ἀποτελεσματικωτέρα. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1872
μετέβη ὁ συνταγματάρχης Ρέγελ μετὰ τοῦ
καθηγητοῦ Κουρτίου εἰς τὴν Μικράν Ἀσίαν, ἵνα
ἐξακριβώσῃ τὴν τοπογραφίαν τῆς Ἐφέσου,
τῶν Σάρδεων καὶ τῆς ἀρχαίας Σμύρνης. Κατὰ
τὸ ἔτος 1874, ταῦτοχρόνως τῇ ἰδρύσει τῆς
Γερμανικῆς Σχολῆς ἐν Ἀθήναις, συνελήφθη καὶ
τὸ σχέδιον τοῦ νὰ γείνῃ νέος τριγωνισμὸς τῶν
Ἀθηνῶν καὶ τῶν περιχώρων, ἵνα τέλος πάντων
ὑπάρξῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβὲς καὶ ἐντελής
παράστασις τοῦ πλέον ἀξιωματικωτέρου τόπου
ἡπείρου τοῦ γνωστοῦ κόσμου, ἥτις νὰ χρησι-
μεύῃ ὡς ἀπαραίτητος βάσις ἀπασῶν τῶν ἐρευ-
νῶν περὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Ὁ κόμης Μόλτ-
κε ἠσπάσθη ἐκ νέου τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Κουρτίου
ὑποβληθέντα εἰς αὐτὸν σχέδια, ἡ δὲ γενικὴ διοί-
κησις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐχορήγησε τὰ
ἀναγκαῖα χρήματα, καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς ἀπασῶν
τῶν τηλεγραφικῶν ἐργασιῶν ἐν τῷ μεγάλῳ ἐπι-
τελεῖῳ Κ. Κάουπερτ ἔλαβεν ἄδειαν ἀπουσίας,
ἵνα ἀρχίσῃ τὴν ἐργασίαν ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὸ
θῆρος τοῦ 1875 ἀπεπερατώθη αὕτη κατὰ τὰ
κυριώτερα μέρη τῆς τῇ βοήθειᾳ τοῦ Κ. Ραγκα-
βῆ, ὥστε ἡδύνατο οἱ πίνακες νὰ ἰχνογραφηθῶσι
καὶ χαραχθῶσιν ἐν Γερμανίᾳ. Ἴνα δὲ δοθῇ εἰς
τὸν χάρτην τῶν Ἀθηνῶν ἡ ἀναγκαῖα ἀναπλή-
ρωσις, ἤλθεν ἐνταῦθα κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ
παρελθόντος ἔτους ὁ κ. Γεώργιος φόν Ἀλτεν,
ὑπολοχαγὸς ἐν τῷ μεγάλῳ ἐπιτελεῖῳ, ἵνα κάμῃ
τὸ σχέδιον τῶν περὶ τοὺς λιμένους μερῶν. Πρό-
τινων δ' ἐβδομάδων ἦλθε καὶ πάλιν ἐνταῦθα ὁ
κ. Κάουπερτ, ἵνα συνεργασθῇ μετὰ τοῦ κ. Κουρ-
τίου πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν χαρτῶν. Ὑπὲρ τοῦ
ἀρχιτεκτονικοῦ μέρους τῶν ἐργασιῶν μοχθεῖ ὁ
ἀρχιτέκτων κ. Πέλτζ, εἰς δὲ ἐχορήγησε τὰ πρὸς
τὴν σκοπὸν τοῦτον μέσα ὁ ἐπὶ τοῦ Ἐμπορίου ὑ-
πουργὸς τῆς Πρωσίας. Τέλος ἐφθάσε καὶ ἐκ τοῦ
γεωδαισικοῦ ἐν Βερολίνῳ γραφεῖου ὁ μαθηματι-
κὸς διδάκτωρ κ. φόν Βίντερπερκ, ἵνα ὑπὸ τὴν
ὀδηγίαν τοῦ κ. Κάουπερτ ἐπεκτείνῃ τὸν τριγ-
ωισμόν καὶ ἐπὶ τῶν περιχώρων τῶν Ἀθηνῶν
πρὸς τὸν Ὑμηττὸν καὶ τὸν Πάρνηθα. Οὕτω συ-

νεργοῦσιν αἱ πλέον διάφοροι τέχναι καὶ ἐπιστή-
μαι ἐξ ἀγνοῦ ἔρωτος, ἵνα ἀποτελέσωσιν ἔργον,
ὅπερ θὰ ᾔτο ἀδύνατον εἰς ἑν ἄτομον, τὰ δὲ μέσα
χορηγοῦνται ἐν μέρει μὲν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογι-
κῆς Σχολῆς τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους, ἐν μέρει
δὲ ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς Πρωσιακῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν, ἐν μέρει τέλος ὑπὸ τοῦ Πρωσ-
σικοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ὅπερ πρὸς ἐξα-
κολούθησιν τοῦ τριγωνισμοῦ τῆς Ἀττικῆς ἐχο-
ρήγησεν 28,000 δραχμῶν διὰ τὰ προσεχῆ ἔτη.

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΚΑΛΕΝΔΑΡΙΟΝ

Μάρτιος.

Ἀρχομένου τοῦ μηνὸς τούτου καθορίζεται ἐν
μεσονυχτίοις ὥραις ὁ παρὰ πᾶσι γνωστὸς ἀστε-
ρισμὸς τῆς μεγάλης Ἀρκτοῦ πρὸς τὸ βόρειον
μέρος τοῦ οὐρανοῦ ὁλόου. Ἡ μεγάλη Ἀρκτος,
ἀποτελουμένη ἐξ ἐπτά λίαν εὐδιακρίτων ἀστέ-
ρων καὶ οὐσα ὡς ἡ ἀφετηρία ἐξ ἧς ὁρμώμεθα
πρὸς εὐρεσιν καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, δύναται
νὰ θεωρηθῇ ὡς συγκειμένη ἐκ δύο μερῶν: τοῦ
σώματος, ἔχοντος περίπου ὅψιν τετραγώνου,
καὶ τῆς οὐρᾶς αὐτῆς, ἥτις διὰ τῶν τριῶν ἀστέ-
ρων της φαίνεται ὡς παρέκτασις πλεωρᾶς τινος
τοῦ τετραγώνου. Ὁ μέσος ἐν τῇ οὐρᾷ τῆς με-
γάλης Ἀρκτοῦ ἀστὴρ φέρων τὸ ἀραβικὸν ὄνομα
Μιζάρ (Mizar) εἶνε ἀξιολογώτατος· ἐγγύτατα
αὐτοῦ δηλονότι ὑπάρχει μικρὸς τις ἀστερίσκος
Ἀλκὸρ καλούμενος καὶ ὑπὸ τῶν Περσῶν Σαϊ-
δάκ (Saïdak) τουτέστι δοκιμαστής, διότι δι' αὐ-
τοῦ δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ ἂν ἀμιλλᾷται πρὸς
τὸν Λυγκέα κατὰ τὴν δξυδέρκειαν, ἡ δὲ, μὴ δια-
κρίνων αὐτὸν, ἔχῃ ἀμβλυτέραν τὴν ὄρασιν. Ἀλλὰ
καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Μιζάρ ὅστις διὰ ψιλῶν ὀφθαλ-
μῶν φαίνεται ἀπλοῦς, δι' ἰσχυρῶν τηλεσκοπίων
ἀπεκαλύφθη συνιστάμενος ἐκ δύο ἀστέρων λίαν
ἐγγὺς ἀλλήλων κειμένων καὶ τοῦ ἐνὸς περὶ τὸν
ἕτερον ὡς περὶ κέντρον βαρύτητος περιστρεφόμε-
νου. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι ἀστέρες διπλοῖ.

Ο ΓΕΡΩΝ ΤΩΜΟΖΗΤΗΣ

«Ένας γέρων στρατιώτης με τοῦ ζήτουλα τὸν δίσκο,
ἔς τὸ ράβδι ἀκουμβισμένος καὶ με τὸ σακκί ἔς τὸν ὄμον,
ἔλεγε ἔς ἕνα παιδάκι, ποῦ τοῦ ἔδειχνε τὸν δρόμον:
«Μὴ, παιδάκι μου, μὴν τρέχῃς καὶ πολὺ ὀπίσω μνήσκω!
«Εἶς» ἐπὶ εὐτυχισμένο... τὰ ματάκια σου τὰ ἔχεις,
«γερά ἔχεις ποδάρικα καὶ ἑλαφρὸ σὰν λάφι τρέχεις...
«Εἰγὼ ἔχασα τὸ φῶς μου ἔς τοῦ Μεσολλογίου τὴν πόλιν,
«καὶ τὸ ἕνα μου ποδάρι με τὸ ἄρπαξε τὸ βόλι...»

«Ποῦ νὰ εἴμασθε, παιδί μου; Εἶναι νύκτα; εἶναι μέρα;»

— «Νύκτα εἶναι... Ὡς τὸ Ἀνάπλι ἐξυγώσαμε, πατέρα.»

— «Ὡς τὸ Ἀνάπλι;» — «Κλαίεις, γέρο;» — «Τὰ παλιὰ μου ἐνθυμοῦμαι...»

«τ' ἤμουν πρῶτα, τ' εἶμαι τώρα στέκομαι καὶ συλλογοῦμαι.»

«Ὡς τὸ Ἀνάπλι!!! ἐγὼ πρῶτος καὶ με τὸ σπαθί ἔς τὸ στόμα

«πῆδησα ἔς τὸ Παλαμῆδι»

ἡ δυαδικὸι ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων καλούμενοι οἱ-
τινες διὰ ψιλῶν ὀφθαλμῶν φαίνονται ὡς ἀπλαῖ
στιγμὰι στίλβουσιν ἐπὶ τοῦ στερεώματος.

Ἐὰν νῦν στρέψωμεν βορειότερον καὶ πρὸς τὰ
δεξιὰ τὰ βλέμματα ἡμῶν, θέλομεν εὐχερῶς ἀ-
νεύρῃ τὴν λεγομένην μικρὰν Ἀρκτοῦ ἔχουσαν τὸ
αὐτὸ μὲν ἀλλὰ μικρότερον σχῆμα ἐν ἀντιθέτῳ
δὲ φορᾷ. Τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς ταύτης κατέχει ὁ
ἀξιοσημείωτος Πολικὸς ἀστὴρ, ὅστις ἐστὶν οἷον εἰ
ὁ στρόφιγξ τοῦ νοητοῦ ἄξονος περὶ δὲν ἡ Γῆ
τελεῖ τὴν ἡμερησίαν αὐτῆς περιφορὰν. Ἐπειδὴ
δὲ ὁ Πολικὸς ἀστὴρ τυγχάνει ἰστάμενος σχεδὸν
ἐπὶ τῆς παρεκτάσεως τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς, φαί-
νεται ἡμῖν ἀκίνητος· ἀλλ' ἐάν τις μετὰ προσο-
χῆς ἐρ' ἱκανὸν χρόνον παρατηρήσῃ διὰ τοῦ τη-
λεσκοπίου, θέλει ἀνακκλύψῃ ὅτι καὶ οὗτος περι-
στρεφόμενος μικρὸν τινα κύκλον περὶ τὸν πλησίον αὐ-
τοῦ ὄντα οὐράνιον πόλον. Ἡ δὲ περιστροφή τῶν
ἀστέρων περὶ τὸν Πολικὸν ἀστὴρα εἶνε οὐχὶ
πραγματικὴ ἀλλὰ φαινόμενη ἕνεκα τῆς περι-
στροφικῆς κινήσεως τῆς Γῆς ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀ-
νατολὰς περὶ τὸν ἄξονά της, ὅστις ὡς ἐρρέθη
κεῖται ἀντικρὺ τοῦ Πολικοῦ ἀστέρος.

Πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς οὐρᾶς
τῆς μεγάλης Ἀρκτοῦ στρεφόμενοι νῦν βλέπομεν
τρεῖς ἀστέρας ἀνήκοντας εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ
Βοώτου, ὧν ὁ μέγιστος ἐστὶ μεσημβρινώτερον κεί-
μενος εἶνε ὁ Ἀρκτοῦρος, παρέχων λίαν ζωηρὰν
λάμψιν ἐρυθροῦ χρώματος. Πρὸς τὸ ἀντίθετον δὲ
μέρος τοῦτου τοῦ ἀστερισμοῦ, ἥτοι λίαν νοτιοα-
νατολικῶς, εὐρίσκουμεν τὸν καὶ ἄλλοτε μνημο-
νευθέντα κυριώτατον ἀστὴρα τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ
μεγάλου Λέοντος Βασιλεισκον.

Περὶ τῶν ἀστέρων τούτων τῶν καὶ κατὰ τοὺς
λοιποὺς μῆνας διακρινόμενων ἐποιήσαμεθα λό-
γον ἐνταῦθα ὡς μὴ ἐπιπροσθύντος κατὰ τοῦτον
τὸν χρόνον τοῦ σεληναίου φωτὸς πρὸς ἐπισκότι-
σιν αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ὄντων νῦν εὐδιακριτω-
τέρων.

Π. Κ.

«ἀπὸ ἑνός ἑσθλὸν θράχον πρῶτα ρίπτουμουν σὺν φίδι,
 «καὶ σηκόνω μόλις τῶρα τὸ βαρύνετό μου σῶμα.
 «Ἐτυφλώθηκα... δὲν βλέπω τῆς Ἑλλάδος τὰ βουνά,
 «κι' ὁ ἐλεύθερός της ἥλιος ἔσ' τὰ ματάκια μου δὲν λάμπει.
 «δενδροσκεπάστοι, ὥραϊοι κ' αἵματοδρεμένοι κάμποι,
 «εἰς σὲ τῶρα κόσμος ἄλλος ζωὴ ἡσυχὴ περνᾷ.
 «Ἐγὼ μόνος εἰς τοὺς δρόμους τρέχω καὶ ψωμοζητῶ,
 «ἔσ' τὰ ἐρημοκλήσια μέσα καὶ ἔσ' τοὺς τάφους ξενυκτῶ.
 «Παντοῦ εἶμ' ἀποβριμμένος.
 «ξένος εἶμαι ἔσ' τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔσ' τὸ σπῆτί μ' εἶμαι ξένος.
 «Ὅλος ἄλλαξεν ὁ κόσμος, καὶ αὐτῆς μας τῆς ἡμέρας
 «τὰ παιδιὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν γνωρίζουν τοὺς πατέρας.
 «τὰς θυσίας, τοὺς ἀγῶνας ἔχουσιν τῶν παλαιῶν,
 «καὶ τὸν πλοῦτον ἔχουν ὅλοι διὰ μόνον τοὺς θεόν.
 «Προσπαθῶ τουκάκου ναῦρω ἕνα φίλο τοῦ παλαιοῦ μας
 «τοῦ ἡρωϊκοῦ καιροῦ μας.
 «ἄλλοι πέθαναν καὶ ἄλλοι ζοῦν ἀπ' ὅλους ξεχασμένοι,
 «ὅπου κι' ἂν σταθῶ μὲ σπρώχνουν, μὲ περιγελοῦν οἱ ξένοι.
 «Ξένοι, μὴν περιγελάτε τὰ χυμένα μου τὰ μάτια,
 «τὸ σπασμένο μου ποδάρι!
 «τοῦ μεγάλου Μπότσαρή μας ἤμουν πρῶτο παλληκάρι.
 «Ἡ παλιὰ μου φουστανέλλα, ὅπου βλέπετε κομμάτια,
 «χάρισμα τοῦ Καραϊσκού, ἀπὸ δόξα μὲ σκεπάζει.
 «τὸ σπαθί αὐτὸ ποῦ φέρω ἔσ' τὸ πλευρό μου κρεμαστό,
 «ἂν δὲν ἦναι μὲ χρυσάφια, μὲ κοράλια σκεπαστό,
 «εἶν' ἐνθύμησις φίλης τοῦ Ἑμμανουὴλ Τομπάζη.»
 «Ἡρώες ἐξακουσμένοι!
 καὶ ἂν ἦσθε πεθαμένοι,
 ἔσ' τὴν ἐνθύμησιν τοῦ κόσμου, ἔσ' τὴν ἐνθύμησιν μας ζῆτε!
 Πέθαναν, κι' ἂν ζοῦν ἀκόμα, ὅσοι ἄτιμοι πολῖται
 εἰς τοὺς τάφους σας πατοῦν.
 νὰ κληρονομήσουν ὅλας τὰς θυσίας σας ζητοῦν,
 καὶ ἀφίνουν τῆς πατρίδος τοὺς πατέρας, τοὺς προμάχους,
 νὰ ψωμοζητοῦν ἔσ' τὰς πόλεις καὶ νὰ ξενυκτοῦν ἔσ' τοὺς βράχους!»

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Ἡ κοινωνία πλάττει τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἰδίαν τῆς ὁμοίωσιν καὶ εἰκόνα, καταδιώκουσα αὐτὸν διὰ τῆς ἀσπλάγχχνου εἰρωνείας τῆς, ἥτις πᾶν αἶσθημα μαραίνει καὶ σβύνει πᾶσαν ἡμῶν πίστιν. Τὸ ψυχρὸν αὐτῆς βλέμμα διώκει τὸν ἐνθουσιασμόν, ἐκμυζᾷ καὶ ἐκρίζονε ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς εὐγενεστέρους τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας πόθους. Ἀφοῦ δὲ οὕτω γυμνώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἢ κοινωνίαν, καὶ ἴδῃ αὐτὸν ἀπογοητευθέντα, πεπηγότα, ἄνευ καρδίας, ἄνευ παθῶν, ἄνευ πίστεως καὶ ἄνευ ἀρετῆς, τότε τὸν παραδέχεται μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν τῆς καὶ λέγει αὐτῷ μεθ' ὑπερηφανείας: *Γέγονας ὡς τις ἐξ ἡμῶν.* (Κα de Girardin).

* * Ὁ λόγος δι' οὗ πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπαρέσκουσιν εἰς τοὺς ἄλλους εἶναι ὅτι ἀρέσκουσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον εἰς ἑαυτούς. (D'Aguesseau).

* * Ἡ ἀμάθεια τῶν πολλῶν εἶναι τὸ θεμέ-

1. Ἀλεξάνδρος Σοῦτσας.

λιον ἐφ' οὗ κτίζει τὰ ἀνάκτορά του ὁ δεσποτισμός.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Περιγραφή ἐπισήμου Κινεζικοῦ γεύματος.

Κατὰ πρῶτον παρατίθεται εἰς τὴν τράπεζαν εἰδὸς τι πύργου τετραγώνου κατασκευασμένου ἐκ τεμαχίων χηνῶς καὶ ἰχθύος· συνάμα δὲ μεγάλη παροψὶς περιέχουσα κοψίδια μικρὰ ἐντοσθίων καὶ ὡς ἐψημένα σφιγγὰ, βαθύχροα καὶ ἐντὸς ἀσβέστου διατηρούμενα. Μετὰ ταῦτα ἔρχονται σῖτος καὶ κριθή, ὀξειδάτα, δστρακοδέρματα ἄγνωστα ἐν Εὐρώπῃ, κηρίδες τεράστιαι καὶ ὀπώραι ζαχαρόπηκτοι, ἅπερ ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὰ σαλατικά τῆς τῶν Εὐρωπαίων τραπέζης. Τρώγουσι δὲ ταῦτα πάντα διὰ ῥαβδίων ἐξ ἐλεφαντίνου ὁποῦ ἅπερ οἱ συνδακτυμόνες αὐτοὶ μεθ' ἑαυτῶν φέρουσιν.

Ἐπειτα εἰς ἕκαστον τῶν προσκεκλημένων δίδεται *πιατέλλοι* καὶ *κοχλιάριον* ἐκ πορσελά-

νης. Χειρόμακρον δ' ἐλαφρῶς διαβεβεργμένον ἐν ὕδατι θερμῷ εὐρίσκεται εἰς πᾶσαν θέσιν.

Τὸ πρῶτον φαγητὸν ἐν τοῖς ἐπισήμοις γεύμασιν εἶναι πάντοτε ζώμης ἐκ φωλεῶν πτηνῶν. Ἀλλὰ δὲν βλέπει τις, ὡς ἡδύνατο ἴσως νὰ φαντασθῇ, φωλεὰς ἐπιπλεύσας ἐντὸς τῆς παροψίδος. Ἰδοὺ εἰς τί συνίσταται τὸ φαγητὸν τοῦτο. Οὐσία τις πυκνὴ καὶ πηκτώδης καλύπτει τὸν ζώμην ὅστις ἐπίσης ἐπιπλέει ἐπὶ ὕγρου τινος λευκοῦ καὶ κρέατος ὀρνίθων.

Εἰς τὸ δεύτερον τοῦ γεύματος μέρος παρατίθεται καρύκευμα θαλασσίων κοχλιῶν. Τοὺς κοχλίας διαδέχεται συνήθως καρύκευμα ἐξ ἰχθύων. Μετὰ τοῦτο φέρουσιν ἕτερον καρύκευμα ἐκ περυγίων καρχαρίου καὶ τεμαχίων χοιρείου κρέατος, καὶ κατόπιν εἰδὸς τι σαλάτας συγχευμένης ἐκ σφαιριδίων σαρκὸς καρκίνου, ἀξιολόγου τὴν τε ὄψιν καὶ τὴν γεῦσιν. Ἐπειτα ἔρχεται κομπόστα δαμασκηνῶν καὶ παντοίων καρπῶν, μετὰ δὲ ταύτην ἀμυγνίται, ὄσπρια καὶ γλωσσάκια νησῶν, αἵτινες εἶναι ἐν Κίνᾳ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς μαγειρικῆς τέχνης.

Μετὰ τὰς γλώσσας τῶν νησῶν ἔρχονται τένοντες ἐλάφου, βασιλικὸν φαγητὸν, ὅπερ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς ὡς δῶρον ἀποστέλλει εἰς τοὺς εὐνοομένους ὑπ' αὐτοῦ.

Ἐπὶ τέλους φέρουσιν βραστήν ὄρυζαν, κομπόστας ἐκ διαφόρων καρπῶν καὶ ἀκάνθης σπόρους ζαχαροπήκτους ἐντὸς οἶνοπνεύματος.

Τὸ τέτον τελεῖται τὸ γεῦμα.

Οὐδέποτε παρατίθενται καρποὶ ἄψητοι εἰς Κινεζικὸν γεῦμα. Παροιμία δὲ τις τοῦ τόπου λέγει, ὅτι «ὁ καρπὸς εἰς τὸν στόμαχον εἶναι πτερόν τὸ πρῶτ', μετὰξά τὴν μεσημβρίαν, καὶ μόλυβδος τὸ ἑσπέρας.»

Ταχυδρομεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ δικαίωμα τοῦ συνιστᾶν καὶ διατηρεῖν ταχυδρομικὰ Γραφεῖα καὶ συγκοινωνίας ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Εἰς τὰ πληρώματα καὶ τοὺς ἐπιβάτας τῶν ταχυδρομικῶν ἀτμοπλοίων ἢ τῶν ἰστιοφόρων πλοίων κλπ. ἀπαγορεύεται ἡ μετακίνησις καὶ διανομὴ γραμμάτων. Οἱ παραβάται τῆς διατάξεως ταύτης ὑπόκεινται εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπομένας ποινάς.

Τῇ 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 1828 ἐξεδόθη ἐν Πόρῳ ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Καποδιστρίου ψήφισμα περὶ συστάσεως ταχυδρομείων. Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν κατὰ Μάιον τοῦ 1829, διορισθέντος γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἀλεξίου Λουκοπούλου. Ἡ πρώτη τῆς Ἑλλάδος ταχυδρομικὴ σύμβασις ἐγένετο τῇ 23 Φεβρουαρίου 1834 μετὰ τῆς Αὐστρίας (δι' ἰστιοφόρων πλοίων). Ταχυδρομικὰ γραφεῖα ὑπάρχουσιν 139, ἤτοι: 48 ἐν Πελοποννήσῳ, 45 ἐν τῇ

Στερεᾷ Ἑλλάδι, 38 ἐν ταῖς νήσοις καὶ 8 ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ (Ἀλεξάνδρεια, Ἀρτα, Βόλω, Θεσσαλονίκη, Ἰωαννίνοις, Κωνσταντινουπόλει, Λαρίσση, Σμύρνη). Ἡ κατὰ ξηρὴν μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν Γραφείων συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἁμαξῶν 7, ἐφίππων καὶ πεζῶν ταχυδρόμων 194 καὶ 14 φορητῶν ἵππων. Ἡ δὲ μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν Γραφείων καὶ τῶν πρωτευουσῶν τῶν δήμων ἐν οἷς δὲν ὑπάρχουσι συστημένα ταχυδρομικὰ Γραφεῖα, ἐκτελεῖται διὰ 223 δημοτικῶν ταχυδρόμων δημοτικῇ δαπάνῃ.

Ἡ κατὰ θάλασσαν συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοίας καὶ διὰ ταχυπλόων πλοιαρίων ὑπηρετούντων μετὰ τῶν Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου, Κρανιδίου καὶ Σπετσῶν, Ἐρμιόνης καὶ Ὑδρας, Ἀγ. Ἀννης, Σκιάθου καὶ Σκοπέλου, Κύμης καὶ Σκύρου, Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου, Αἰγιαλοῦ (Κεφαλληνίας) καὶ Ἀετοῦ (Ἰθάκης), προσέτι δ' ἐκτάκτως μετὰ τῶν λιμένων τινῶν τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νήτων, καὶ μετὰ τῶν τελευταίων τούτων διὰ τυχουσῶν εὐκαιριῶν.

Ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ταχυδρομικῆς συγκοινωνίας διατηρεῖται, δυνάμει ταχυδρομικῶν καὶ ἀτμοπλοικῶν Συμβάσεων, διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῶν Γαλλικῶν θαλασσίων διαπορθμεύσεων, τοῦ Αὐστρο-Ὀγγρικοῦ Λόυδ, τῆς Τρινακρίας, τοῦ Φραισινὲ καὶ τοῦ Κεδιδιέ. Ἐκτάκτως δὲ δι' ἀτμοπλοίων ἄλλων Ἑταιριῶν, προσεγγιζόντων δυνάμει ἀτμοπλοικῶν Συμβάσεων, ἄνευ τακτικοῦ δρομολογίου. Τὰ ἔσοδα τῶν ταχυδρομείων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833-1875 ἀνῆλθον εἰς δρ. 13,608,484.45, τὰ δὲ ἔσοδα εἰς δρ. 12,436,031.56. (Καθὰρ ἔσοδα δρ. 1,172,452.89). Τὰ ἔσοδα τοῦ 1833 ἦσαν δρ. 8,832.49, τὰ δὲ ἔσοδα δρ. 9,261.23. Τὰ ἔσοδα τοῦ ἔτους 1875 ἦσαν δρ. 662,450.57, τὰ δὲ ἔσοδα δρ. 464,808.49.

Ἀποτελέσματα τῆς μέθης ἐν Ἀμερικῇ.

Ὁ ἱατρὸς Μέρμιον, ἐκ Νέας Ὑόρκης, ἐδημοσίευσεν ἄρτι καταστατικὴν τινὰ τῶν τῆς μέθης ἀποτελεσμάτων ἐν Ἀμερικῇ κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη, καταλήγει δὲ ἐν αὐτῇ ὡς πρὸς τὰς ἐκ τοῦ οἶνοπνεύματος καταστροφὰς εἰς τοὺς ἐξῆς ἐκφραστικωτάτους ἀριθμούς:

Διὰ τὸ οἶνοπνευμα ἐδαπάνησε μὲν τὸ κράτος 3 δισεκατομμύρια, ἐξημιώθη δὲ ἕτερα 3 δισεκατομμύρια καὶ 500 ἑκατομμύρια. Τὸ οἶνοπνευμα κατέστρεψεν, ἐν πυρκαϊᾷ ἢ ἄλλως, ἀντικείμενα ἀξίας πλέον τῶν 500 ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐγένετο ἀφορμὴ 40,000 αὐτοκτονιῶν, κατέστρεψε 300 χιλιάδας ἀνθρώπων, 200 χιλιάδας γυναῖκας κατέστησε χήρας καὶ κατέλειπεν ἐν ἐκατομμύριον ὀρφανὰ, ἐξ ὧν 400 χιλιάδας εἰς βῆρος τοῦ κράτους. Τέλος, ἔνεκα τοῦ οἶνοπνεύ-

μικτος τουλάχιστον 150 χιλιάδες άτομα εισηλ-
θον εἰς τὰς φυλακὰς ἢ τὰ φιλανθρωπικά κατα-
στήματα. Καὶ ταῦτα πάντα, ἐνῶ ὑπάρχουσιν
ποσάται ἐταίρια περὶ ἐγκρατείας. Τί θὰ συνέ-
βαιεν ἀρὰ γε ἄνευ αὐτῶν;

Πόθεν ἡ λέξις Πασσας.

Ὅσον γνωστοτάτη εἶνε ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ
ἡ προσαγορεύσις πασας, λέγει ὁ Χάμμερ, τό-
σον ἀγνοεῖται ἡ πρώτη σημασία καὶ τὸ ἔτυμον
αὐτῆς. Ἡ λέξις πασας, συγκειμένη ἐκ δύο περ-
σικῶν λέξεων πὰ (ποῦς) σάχ (μονάρχης), εἶνε
λείψανον ἀρχαιοτάτου περσικοῦ πολιτικοῦ θε-
σμοῦ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἱστορουμένου. Ὁ Κύ-
ρος ἐκάλει τοὺς ἀναδειχθέντας ὑπ' αὐτοῦ ἄρχον-
τας πόδας, χεῖρας, ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα αὐτοῦ.
Οἱ ἐφορεύοντες τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν ἦσαν
οἱ ὀφθαλμοί, οἱ μυστικοὶ ἀγγελιοφόροι, τὰ ὦ-
τα, οἱ εἰσπράκτορες τῶν φόρων, αἱ χεῖρες, οἱ
πεζοὶ τε καὶ ἐπιπλοὶ πολεμισταί, οἱ πόδες τοῦ
βασιλέως, οἱ δὲ δικασταὶ ὡς ὄργανα τοῦ νόμου,
αἱ γλώσσαι τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐνὶ λόγῳ αἱ πέν-
τε αἰσθήσεις ἦσαν ἡ φυσικωτάτη καὶ ἀπλου-
στάτη εἰκὼν τῶν λειτουργιῶν τῆς πολιτείας,
αἵτινες κατὰ τὸν νῦν τεχνικὸν ὅρον τῆς πολιτι-
κῆς ἐπιστήμης καλοῦνται ὑπουργεῖα τῶν ἐσωτε-
ρικῶν, τῆς ἀστυνομίας, τῶν οἰκονομικῶν, τῶν
πολεμικῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης. Τὸ ἔχνος τῆς ἀρ-
χίας ταύτης ἀσιατικῆς εἰκονικῆς παραστάσεως
ἐσώθη μέχρι τοῦδε ἐν τῇ προσηγορίᾳ τῶν Πα-
σάδων, οἵτινες ὡς διοικηταί, στρατηγοὶ καὶ βε-
ζύραι εἰσὶν οἱ πόδες τοῦ κυριάρχου.

Ποῖα πράγματα εἰδεωρήθησαν πάντοτε ὡς γελοῖα.

Ἡ δυσπιστία ἀμαθούς. Τὸ προστατευτικὸν
ῥος. Ἀνθὲ ἀληθὴ εἰς μαλλίαν ψευδῆ. Εὐφυλο-
γία, ἥς ζητεῖται ἡ ἐπανάληψις. Ἀξιωματικὸς
τῆς ἐθνοφυλακῆς περιφέρων τὴν στολὴν τοῦ ἐν
ἀμάξῃ ἀνοικτῇ. Τέσσαρες γυναῖκες ἐντὸς θεω-
ρείου. Ἡ πολυτέλεια τῶν ὀφιοπλοῦτων. Ἀνὴρ
ἐξ ἐπαγγέλματος καλλωπιστής. Ἡ χαρὰ τοῦ
κερδίζοντος εἰς τὰ χαρτία. Αἱ πρὸς τὰς πελάτι-
δας ἐρωτοτροπία τῶν ἐμπόρων. Κατάμαυρος
μύσταξ γέροντος. Ἡ ἀνάγνωσις τραγωδίας εἰς
φίλους. Πολυτελής πένθιμος ἐνδυμασία. Ἡ παρὰ
τῶν γονέων ἐξιστόρησις τῶν εὐφυλογικῶν διε-
τοῦς παιδίου. Σύζυγος νυστάζων ἐν χορῷ καὶ πε-
ριμένων ἀνυπομόνως τὸ τέλος τοῦ κοτιλλιώ. Ἀδάμαντες εἰς δακτύλους, ὧν οἱ ὄνυχες πενθη-
φοροῦσι.

Ἡ δικαιοσύνη ἐν Σερβίᾳ.

Ἐκ φυλλαδίου δημοσιευθέντος κατὰ τὸ 1876
ἀνώνυμος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Εὐρωπαϊοὶ καὶ
Ῥώσσοι», ἀποσπῶμεν τὰ ἐπόμενα: «Τοσούτη
εἶνε ἡ τοῦ δικαίου συνείδησις ἐν Σερβίᾳ, ὥστε
ἐκ τῶν ἐτησίως ἐκδικαζομένων εἰκοσιπεντακισ-

χιλίων δικῶν οὐδεμία εἶνε ὑπὲρ ξένου. Ἀκρι-
τοσούτου δὲ ἐξικνεῖται ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀ-
γάπη, ὥστε ἐν ἐθναρίῳ ἀριθμοῦνται μόλις ἑκα-
τομμύριον ψυχῶν (αἱ λοιπαὶ 275,000 εἶνε φι-
λήσυχοι Βλάχοι) διαπράττονται κατ' ἔτος ὑπὲρ
τὰ δισχίλια κακουργήματα καὶ ἐγκλήματα, ὑ-
παγόμενα εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας: Φόνοι ἐκ
προμελέτης (συνήθως διὰ πελέκσεως) 280, ἐμ-
πρησμοὶ (κυρίως πρὸς ἐκδίκησιν) 650, κλοπαὶ
διὰ ῥήξεως κλπ. 1070.

Ἡ νηστεία παρ' Ἰουδαίοις καὶ Ἀρμενίοις.

Τῶν περισσοτέρων Ἰουδαϊκῶν ἐορτῶν προη-
γούνται νηστεαί, αἱ ὁποῖαι ἐπαναλαμβάνονται
καὶ κατὰ διαφόρους ἄλλας ἡμέρας τοῦ ἔτους,
πρὸς ἀνάμνησιν ἀπαισιῶν ἱστορικῶν συμβάντων.
Αἱ πρὸ τῆς μεγάλης τοῦ Ἐξιλασμοῦ νηστείας
τεσσαράκοντα τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ ἔτους εἶνε
ὅλαι νηστήσιμοι καὶ πένθιμοι. Ἐκτὸς δὲ τῶν
τακτικῶν νηστειῶν, οἱ Ἰουδαῖοι νηστεύουσι καὶ
τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς
καὶ τῆς μητρὸς τῶν. Ἡ νηστεία δὲ αὐτῶν εἶν'
ἐντελής ἀσιτία, καὶ δὲν γίνεται οὔτε πρὸς ὑπο-
πιασμὸν τοῦ σώματος, οὔτε πρὸς ἱκανοποίη-
σιν καὶ ἐξιλέωσιν τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἀνά-
μνησιν καὶ ἐπομένως μεταμέλειαν τῶν ἰδίων
ἀμαρτιῶν, ἢ πρὸς ἐνδειξὴν θλίψεως διὰ τὰς ἐκ
τῶν ἀμαρτιῶν τούτων τιμωρίας τοῦ Θεοῦ.

Οἱ Ἀρμένιοι νηστεύουσιν ἑκατὸν ὀγδοήκον-
τα ἐννέα ἡμέρας τοῦ ἔτους. Κατὰ τὰς τεσ-
σαράκοντα δὲ ὁκτὼ ἡμέρας τῆς μεγάλης τεσ-
σαρακοστῆς τρέφονται διὰ ταχυρίου καὶ τουρ-
σῆς, καὶ ἰδίως διὰ βραστῶν ἐρεβίνθων. Ἐν
κκιρῷ νηστείας οἱ Ἀρμένιοι ἀποφεύγουσι πρὸς
τροφὴν πᾶν ἐμψυχον· οὔτε ἰχθὺς, οὔτε ἔλαιον,
οὔτε ὄστρεον, οὔτε ὀστρακόδερμον, οὔτε ὄσ-
πριον ἄλλο παρὰ τοὺς ἐρεβίνθους εἰσάγονται
καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα εἰς Ἀρμενικὴν
οἰκίαν.

Ὁ στόμαχος τῶν Παρισίων.

Κατ' ἐπίσημον σημείωσιν τοῦ Δημαρχείου τῶν
Παρισίων, ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 31
Αὐγούστου 1876 ἐδαπανήθησαν περὶ τὰ 75 ἑ-
κατομμύρια φράγκων εἰς διάφορα τρόφιμα, ἥτοι
κρέας, ἰχθὺς, βούτυρον, τυρὸν, ὡά, ὀπωρικά
καὶ λαχανικά. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα
καταναλώθησαν 185 ἑκατομμύρια ὡῶν!

Εἰς Ἀναστάσιον.

Ὁ μέγας Ἀντίγονος πρὸς τὸν εἰπόντα, «Ὅτι
πάντα καλὰ καὶ δίκαια τοῖς βασιλεῦσιν»,
ἀπεκρίθη λέγων· «Ναί, μὰ τὸν Δία, τοῖς τῶν
βαρβάρων ἡμῖν δὲ μόνᾳ καλὰ, τὰ καλὰ, καὶ
μόνᾳ δίκαια, τὰ δίκαια.»